

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYÜP NİŞANCASI'NDA SİVÂSÎ EFENDİ
TEKKESİ HAZİRESİNİN İNCELENMESİ

Özlem İYİER

2501141239

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ahmet KAL'A

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ÖZLEM İYİER Numarası : 2501141239
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : İSTANBUL
ARAŞTIRMALARI Danışmanı : PROF.DR AHMET KALA
Tez Savunma Tarihi : 10.09.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : "EYÜP NİŞANCASINDA SİVASİ EFENDİ TEKKESİ HAZİRESİNİN
İNCELENMESİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR AHMET KALA		KABUL
2-DR.ÖĞR.ÜYESİ ERCÜMENT BALCI		Kabul
3-DR.ÖĞR.ÜYESİ ÇİĞDEM GÜR SOY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DR.ÖĞR.ÜYESİ YAKUP AKKUŞ		
2-DR.ÖĞR.ÜYESİ SAİM ÇAĞRI KOCAKAPLAN		

ÖZ

EYÜP NİŞANCASI'NDA SİVÂSÎ EFENDİ TEKKESİ HAZİRESİNİN İNCELENMESİ

Özlem İYİER

İstanbul'da mezarlıklar ve hazireler, kentin Osmanlılar tarafından fethedilmesinden önce de, Osmanlıların 600 yıl süren saltanatları süresince de kent dokusunda hatırı sayılır alanlara sahip olmuşlardır. Nüfus artışı ve modernleşme ile birlikte artan kentsel ihtiyaçları karşılamak üzere yapılan düzenlemeler, tarihi kent dokusunda olduğu gibi, yaşam alanlarıyla iç içe geçen mezarlıklar ve hazirelerde de değişim ve dönüşümlere sebep olmuştur.

İstanbul'da nicelik olarak ciddi bir çalışma alanını sunan kültürel miras ürünleri Osmanlı mezar taşları üzerine yapılan çalışmalara katkı olarak sunulan tezde, Sivâsî Efendi Tekkesi Haziresindeki mezar taşları incelenmiştir. Bu kapsamda Eyüp Nişancası'nda bulunan tekke, türbeler ve hazirenin bulunduğu alanın tarihsel süreç içerisinde mekansal dönüşümleri tespit edilerek, mezar taşları kitabeleri okunmuş ve medfûn kişilerin biyografik bilgileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Tekkesi, Eyüp, Türbe, Hazire, Mezar Taşı.

ABSTRACT

RESEARCH ON THE HAZİRE OF SİVÂSÎ EFENDİ LODGE AT EYÜP NİŞANCASI

Özlem İYİER

Cemeteries and *hazire* (small urban burial grounds surrounded by walls or bars within the premises of religious buildings) in Istanbul have traditionally held a considerable place in the fabric of the city both prior to its conquest by the Ottomans and throughout their 600 year-long reign. The regulations and reconfigurations introduced to meet urban needs prompted by population increase and modernization not only led to changes in the historic fabric of the city, but also gave birth to significant transformations in cemeteries and *hazire* burial grounds that had long become intertwined with the city's residential areas.

Conceived as a fresh contribution to studies on Ottoman tombstones, relics of cultural heritage that constitute a significant field of work, particularly in terms of their quantity, this dissertation focuses on the tombstones within the confines of the Sivâsî Efendi Hazire. Within the scope of the study, the spatial and historic transformations of the area comprised of the dervish lodge, tombs, and *hazire* in Eyüp Nişancası have been identified, the inscription tablets of the tombstones have been deciphered and read, and efforts were made to obtain the biographic information of the deceased individuals buried there.

Key words: Dervish Lodge of Abdülmecîd Sivâsî Efendi, Eyüp, Tomb, Hazire, Tombstone.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet Kal'a'ya, tekkede çalışmalarına destek olan Çetin Bey'e ve arkadaşlarım Mehmet Ulusel, Özben Saygün, Gökhan Bilgihan ve Safa Avcıoğlu'na çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2019

Özlem İYİER

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	viii
HARİTALAR LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVÂSÎYYE TARİKATI

1.1. Sivâsîyye'nin Tarikat Silsilesi.....	4
1.1.1. Abdülmecîd Sivâsî Efendi	5
1.1.2. Abdülahad Nûrî Efendi.....	7
1.2. İstanbul'da Sivâsî Tekkeleri.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

EYÜP İLÇESİ, NİŞANCA MAHALLESİ

2.1. Sivâsî Tekkesi, Konumu, Kuruluşu ve Tarihçesi	11
2.1.1. Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi	14
2.1.2. Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi	16
2.1.3. Tekke Hazinesi.....	18
2.1.4. Balıklar Mezarlığı Kitabesi	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVÂSÎ EFENDİ TEKKESİ HAZİRESİ MEZAR TAŞLARI

3.1. Hazirede Medfûn Şeyh ve Seyyidler.....	73
3.1.1. Şeyh Seyyid Mehmed Hâşim Çelebi.....	73
3.1.2. Şeyh Abdülmecîd Efendi	73
3.1.3. E's-Seyyid Muhammed Nûreddîn Efendi	73
3.1.4. Şeyh Abdülbâkî Efendi	73
3.1.5. Şeyh Seyyid Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi	74
3.1.6. Cezbi Ahmed Bey	74
3.1.7. Esircizâde Hüseyin Efendi	74
3.1.8. Eş-şeyh Muhammed bin Yahya	75
3.1.9. E's-Seyyid Muhammed Şerafeddin	75
3.1.10. Yahya Efendi.....	75
3.1.11. Muhammed Nûrî Efendi.....	75
3.1.12. E's-Seyyid Mehmed Muhiddin Molla.....	75
3.1.13. Mustafa (Abdulahadzâde)	76
3.1.14. E's-Seyyid Hacı İbrahim Efendi	76
3.2. Tekkede Görev Yapan Şeyhler	76
3.3. Medfûn Aileler	78
3.3.1. İki Kişilik Aile Kesitleri (Mahdûm-Eş)	78
3.3.2. Çoklu Aile Kesitleri (Kardeş-Mahdûm-Eş)	79
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	83

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi'nin dıştan görünümü.....	15
Fotoğraf 2: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi'nin içeriden görünümü.	16
Fotoğraf 3: Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi'nin dıştan görünümü.	16
Fotoğraf 4: Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi'nin duvarındaki kitabe.....	17
Fotoğraf 5: Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi'nin içeriden görünümü.	18
Fotoğraf 6: Hazireden görünüm.....	19
Fotoğraf 7: Hazireden görünüm.....	19
Fotoğraf 8: Balıklar mezarlığı kitabesi.	20
Fotoğraf 9: A1 ve A2 numaralı mezar taşları.	22
Fotoğraf 10: A3 numaralı mezar taşı.	23
Fotoğraf 11: A4 numaralı mezar taşı.	24
Fotoğraf 12: A5 numaralı mezar taşı.	25
Fotoğraf 13: A6 numaralı mezar taşı.	26
Fotoğraf 14: C1 numaralı mezar taşı.	27
Fotoğraf 15: D1 numaralı mezar taşı.	28
Fotoğraf 16: B1 numaralı mezar taşı.	29
Fotoğraf 17: C2 numaralı mezar taşı.	30
Fotoğraf 18: C3 numaralı mezar taşı.	31
Fotoğraf 19: A7 numaralı mezar taşı.	32
Fotoğraf 20: B2 numaralı mezar taşı.	33
Fotoğraf 21: A8 numaralı mezar taşı.	34
Fotoğraf 22: A9 numaralı mezar taşı.	35
Fotoğraf 23: A10 numaralı mezar taşı.	36
Fotoğraf 24: B3 numaralı mezar taşı.	37
Fotoğraf 25: B4 numaralı mezar taşı.	38
Fotoğraf 26: A11 numaralı mezar taşı.	39
Fotoğraf 27: C4 numaralı mezar taşı.	40
Fotoğraf 28: C5 numaralı mezar taşı.	41
Fotoğraf 29: C6 numaralı mezar taşı.	42
Fotoğraf 30: F1 numaralı mezar taşı.	43
Fotoğraf 31: C7 numaralı mezar taşı.	44
Fotoğraf 32: F2 numaralı mezar taşı.	45
Fotoğraf 33: B5 numaralı mezar taşı.	46
Fotoğraf 34: F3 numaralı mezar taşı.	47
Fotoğraf 35: D2 numaralı mezar taşı.	48

Fotoğraf 36: F4 numaralı mezar taşı.....	49
Fotoğraf 37: C8 numaralı mezar taşı.....	50
Fotoğraf 38: D3 numaralı mezar taşı.....	51
Fotoğraf 39: B6 numaralı mezar taşı.....	52
Fotoğraf 40: A12 numaralı mezar taşı.....	53
Fotoğraf 41: F5 numaralı mezar taşı.....	54
Fotoğraf 42: A13 numaralı mezar taşı.....	55
Fotoğraf 43: C9 numaralı mezar taşı.....	56
Fotoğraf 44: C10 numaralı mezar taşı.....	57
Fotoğraf 45: C11 numaralı mezar taşı.....	58
Fotoğraf 46: F6 numaralı mezar taşı.....	59
Fotoğraf 47: F7 numaralı mezar taşı.....	60
Fotoğraf 48: F8 numaralı mezar taşları.....	61
Fotoğraf 49: B7 numaralı mezar taşı.....	62
Fotoğraf 50: E1 numaralı mezar taşı.....	63
Fotoğraf 51: E2 numaralı mezar taşı.....	64
Fotoğraf 52: A14 numaralı mezar taşı.....	65
Fotoğraf 53: B8 numaralı mezar taşı.....	66
Fotoğraf 54: C12 numaralı mezar taşı.....	67
Fotoğraf 55: C13 numaralı mezar taşı.....	68
Fotoğraf 56: D4 numaralı mezar taşı.....	69

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Eyüp Nişanca Mahallesi ve çevre mahalleleri gösterir harita.	9
Harita 2: 1807 tarihli Kauffer haritasında Eyüp ve mahalleleri	10
Harita 3: Sivâsî Tekkesinin bulunduğu 151 ada, 35 nolu parsel.	11
Harita 4: 20. yüzyıl başları Sivâsî Tekkesi.	12

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Tekkesi Vaziyet Planı.....	70
Şekil 2: Haziredeki Medfûnların Gösterimi.....	71
Şekil 3: Haziredeki Ayak Taşlarının Gösterimi.....	72

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen madde
a.g.t.	: Adı geçen tez
C.	: Cilt
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	: Çeviren
Foto	: Fotoğraf
H.	: Hicri
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
M.	: Miladi
ö.	: Ölüm
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
haz.	: Hazırlayan
yay. haz.	: Yayına hazırlayan

GİRİŞ

Konusu İstanbul İli, Eyüp İlçesi, Nişancı Mahallesi, 151 ada, 35 numaralı parselde kâin, Şeyh Abdülmecîd Sivâsî Tekkesi olan bu tez kapsamında, Halvetiliğin Şemsîyye kolunun İstanbul'daki şubesi Sivâsîyye'nin nispet edildiği iki şeyhinin türbelerinin bulunduğu tekkenin konumu ve tarihçesi anlatılarak, haziresindeki mezar taşları incelenmiştir.

Tezin amacı kuruluşu itibariyle tekke olmayan, fakat Sivâsî şeyhi Abdülmecîd Sivâsî Efendi'nin konağının etrafında gelişen tekke oluşum sürecini ortaya çıkarmak, alanın tarihsel süreç içerisinde dönüşümünü tespit etmek, bu kapsamda İstanbul'un tarihi kent mekanlarının dönüşümlerinin bir örneğini bu alan üzerinden vermektir. Ayrıca resmi olarak tekke hüviyeti bulunmadığından şeyh silsilesi tespit edilemeyen tekkenin haziresindeki medfûn şeyh ve seyyidlere ilişkin kaynak çalışmaları yapılarak Sivâsîyye tarikatı üzerine yapılan çalışmalara bir katkı sunmak istenilmiştir.

Tez konusunun belirlenen çerçevesi dahilinde faydalanan ana kaynaklar Ayvansarâyî Hüseyin Efendi "Hadîkatü'l-Cevâmî", Cengiz Gündoğdu "Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecîd Sivâsî (971/1563-1049/1639) Hayatı Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri", Fatih Köse "İstanbul Halveti Tekkeleri", Hayati Serin "İslam Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler", İbrahim Baz "Abdulahad Nûrî-i Sivâsî Hayatı, Eserleri, Görüşleri", Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları'ndan "İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler Ulusal Sempozyum Tebliğleri", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi ve İstanbul Ansiklopedisi'dir.

Çalışma tipolojik verileri içermediğinden ve medfûnlara ilişkin kaynak çalışması yapıldığından Günay Kut-Edhem Eldem "Rumelihisarı Şehitlik Dergâhı Mezar Taşları", Mehmed Süreyya "Sicill-i Osmani yahut Tezkire-i Meşahir-i Osmaniye", Bursalı Mehmet Tahir "Osmanlı Müellifleri", Sâdık Vîcdânî "Tarikatlar ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye)" Hüseyin Vassâf "Sefine-i Evliya" ve Tabibzâde Derviş Mehmed Şükri İbn İsmâil'in "İstanbul Hânkâhları Meşâyihî" adlı kaynaklarından çokça faydalanılmıştır.

Tez konusunun çerçevesini belirlemek için öncelikle Osmanlı dönemi mezar taşları üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. Osmanlı mezar taşları üzerine yayımlanan tezler incelendiğinde, bu tür çalışmaların genel olarak katalog çalışmaları olduğu görülmektedir. Sivâsî Efendi Tekkesi haziresinde bulunan mezar taşlarının ise, mekanın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği tahribatlardan kaynaklı büyük çoğunluğunun orijinal yerlerinde olmaması ve başlıklarını yitirmiş olmalarından ötürü, tipolojik sınıflandırmalar sağlıklı veriler sağlamayacağından katalog çalışmasına girilmemiştir.

Çalışma kapsamında öncelikle haziredeki mezar taşları fotoğraflanarak kitabeler günümüz alfabesine aktarılmıştır ve kitabelerde okunamayan yerler köşeli parantezle verilmiştir. Sonrasında haziredeki medfûn şeyh ve seyyidlerden, kaynaklarda ismi geçenler hakkında bilgiler aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVÂSÎYYE TARİKATI

Sivâsîyye, Halvetiyye tarikatının dört ana kolundan biri olan Şemsîyye'nin tek ve son şubesidir. Kurucuları olarak anılan Abdülmecîd Sivâsî Efendi, Şemsîyye kolunun kurucusu olan Şemseddîn Ahmed Sivâsî'nin (ö.1006/1597) yeğeni ve halifelerindendir. Sivâsîyye'nin nispet edildiği diğer bir kişi olan¹ Abdülahad Nûrî ise Abdülmecîd Sivâsî Efendi'nin yeğenidir.

Halvetiliğin Şemsîyye kolu, Şemseddîn Ahmed-i Sivâsî tarafından 16. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuştur. Asıl adı Ahmed bin Ebu'l-Berekât Mehmed bin Ârif Hasan'dır. Şemseddîn Ahmed-i Sivâsî 926 (1520) tarihinde Tokat Zile'de doğmuş ve yedi yaşına geldiğinde Amasyalı Muslih al-Din'e intisap etmiştir. Zile'de tahsiline başlayan Şemseddîn-i Sivâsî daha sonra Tokat'ta Arâkiyecizâde Mevlâ Şemseddîn Efendi'den ders alır ve ardından İstanbul'a giderek şer'i ilimlerdeki tahsilinden sonra Saha Medresesi'nde müderris olur. Sonrasında hacca gider ve oradan da memleketi Zile'ye döner. Halveti şeyhlerinden Mecdüddîn-i Şîrvânî'den eğitim alarak seyr ü sülûkunu tamamlar ve sonrasında Sivas Valisi Hasan Paşa'nın yaptırdığı Meydan Câmii ve dergâhında şeyhlik ve imamlik yapmak üzere Sivas'a gider.² Sultan III. Mehmed'in (1595-1603) daveti ile Eğri Seferi (1005/1596) katılır ve zafer kazanıldıktan sonra Sivas'a geri döner ve vefat tarihi olan 1006 (1597)'ya kadar Sivas'ta ilim ve irşad işleriyle meşgul olur.³

Şems al-Din'e mensup olanlara “Şemsîyye” denilmiştir. Memleketine nispetle Sivâsîyye ismiyle de bilinmektedir.

Sivâsîyyenin nispet edildiği şeyhlerden Abdülmecîd Sivâsî ise yine Sultan III. Mehmed'in çıkarttığı bir hatt-ı hümayûnla İstanbul'a davet edilir. Ailesiyle birlikte yeğeni Abdülahad Nûrî'yi de yanına alarak İstanbul'a gelen Abdülmecîd Sivâsî ile Halvetiliğin

¹ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi, Ali Sâtî Efendi, Süleymân Besîm Efendi, **Hadikatü'l Cevami**, haz. Ahmed Nezih Galitekin, İstanbul, İşaret Yayınları, 2001, s. 213.; Hayati Serin, **İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler**, İstanbul, Petek Yayınları, 1984, s. 162.; Sâdık Vîcdânî, **Tarikatlar ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye)**, yay. haz. Doç. Dr. İrfan Gündüz, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1995, s.251.

² Osmânzâde Hüseyin Vassâf, **Sefîne-i Evliya**, yay. haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, C. III, İstanbul, Kitabevi-290-3, 2006, s.474.

³ Vîcdânî, **a.g.e.**, ss.250-251.

Şemsîyye kolu İstanbul'a taşınmış olur. Abdülmecîd Sivâsî ile Abdülahad Nûrî Şemsîyye'yi İstanbul'da temsil eden kişiler olarak görülmüştür.⁴

Şemsîyye, Abdülmecîd Sivâsî ile birlikte İstanbul'da yayılmaya başlamış ve sonradan bu kol Sivâsîyye ismiyle temsil edilerek, Şemsîyye'ye bağlı bağımsız bir şube olarak ortaya çıkmıştır.⁵ Şemsîyye'den ayrılan bu kola Sivâsîlik denildiği için Şemseddîn Efendi'nin tarikatı Şemsilik olarak anılmaya devam etmiştir.⁶

Halvetiliğin Şemsîyye kolunu İstanbul'a taşıyan Abdülmecîd Sivâsî Efendi olsa da, Sivâsîyye daha çok Abdülahad Nûrî'ye nispet edilir.⁷ Şeyh Abdülahad Nûrî-i Sivâsî hazretlerinin Halvetiyye içerisinde bazı yenilikler meydana getirdiği için bu kolun Sivâsîyye ismini aldığı belirtilse de,⁸ Abdülmecîd Sivâsî ve Abdülahad Nûrî'nin Şemsîyye'ye ait olan usullerde herhangi bir değişiklik yapmadıkları da kaynaklarda geçmektedir.⁹ Sivâsîlik adı ile İstanbul'da yürütülen faaliyetler aslında Şemsiliği devam ettiren bir örgütlenmedir¹⁰ ve bu örgütlenmenin İstanbul'da yaygınlaşmasını sağlayan Abdülahad Nûrî olduğundan, Sivâsiyye daha çok Abdülahad Nûrî'ye nispet edilir.¹¹ Abdülahad Nûrî zamanında İstanbul'da Sivâsîyye'ye mensup kırk kadar tekke ve zaviye kurulmuş ve halifeleri buralarda görev yapmışlardır.

Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı 1925'e kadar Sivas'ta merkez asitane ile varlığını devam ettiren Halvetiyye şubesine Şemsîyye; Şemsîyye'ye ait zikir, riyazet ve mücahede usullerini İstanbul'da devam ettiren, Şemsîyye'nin İstanbul'da temsili ismi ise Sivâsiyye'dir.¹²

1.1.Sivâsîyye'nin Tarikat Silsilesi

Halvetiyye'nin Şemsîyye kolundan ayrılan Sivâsîyye'nin kurucusu Abdülmecîd Sivâsî'ye ulaşan silsile şöyledir;

⁴ İbrahim Baz, “Âlim, Şâir, Sûfî Abdülahad Nûrî-i Sivâsî”, **İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri**, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, s.258.

⁵ Fatih Köse, **İstanbul Halvetî Tekkeleri**, İstanbul, M.Ü İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları Nu.263, 2012, s.42.

⁶ Ekrem Işın, “Abdülahad Nûrî”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C. I, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, s. 21.

⁷ Abdülbâkî Gölpınarlı, **Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar**, İnkılap Kitabevi, İstanbul., 2017, s.213; Serin, **a.g.e.**, s.162.

⁸ Serin, **a.g.e.**, s.162.

⁹ Vîcdânî, **a.g.e.**, s.242.

¹⁰ Işın, **a.g.m.**, s. 21.

¹¹ Vîcdânî, **a.g.e.**, s.252.

¹² Baz, **a.g.m.**, s.259.

P'ir-i sâni, Seyyid Yahyâ Şîrvânî (ö.890/1485)

Yûsuf Maḥdûm Şîrvan (ö.890/1485)

Mevlânâ Mehmed Rukiyye (ö.?)

Şahkubâd Şîrvânî (ö.950/1543-1544)

Abdûlmecîd Şîrvânî (ö.971/1563)

Şemseddîn Sivâsî (ö.1006/1597)

Abdûlmecîd Sivâsî (ö.1049/1639).¹³

Sivasîyyenin nispet edildiği diğer kişi Abdûlahad Nûrî'ye ulaşan silsile ise şöyledir;
eş-Şeyh Şemseddün Ahmed es-Sivâsî (ö.1006/1597)

eş- Şeyh Abdûlmecîd Sivâsî (ö.1049/1639)

eş-Şeyh Abdûlahad Nûrî-i Sivâsî (ö.1061/1650).¹⁴

1.1.1. Abdûlmecîd Sivâsî Efendi (ö. H.1049 /M.1639)

Abdûlmecîd Sivâsî'nin tam adı, Mecdüddîn b. Muharrem b. Ebü'l-Berekât Mehmed b. Ârif Hasan ez-Zilevî es-Sivâsî'dir. Zile'de dünyaya gelen Abdûlmecîd Sivâsî, otuz yaşına kadar Halvetiliğin Şemsîyye kolunu kuran amcası Şemseddîn Sivâsî'den (926/1519-1006/1597) hem zahiri ilimlerde ders almış hem de sohbetlerine iştirak etmiştir. Sivas'taki Şemsîyye dergâhı postnişinliğine geçen Recep Sivâsî (ö.1008/1599)'nin vefatından sonra Şemsîyye Dergâhı'nda meşihât makâmına oturmuştur.

¹³ Cengiz Gündoğdu, **Bir Türk Mutasavvıfı Abdûlmecîd Sivâsî (971/1563-1049/1639) Hayatı Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/2438, Neyir Matbaası, 2000, ss.173-174.

¹⁴ Vicdâni, *a.g.e.*, s.251.

Abdlmecd Sivâsî, Sultan III. Mehmet tarafından bir hatt-ı hümayunla İstanbul'a davet edilmiş, davete kendisinden sonra tekkenin postnişinliğini yapan yeğeni Abdlahad Nûrî (.1061/1650) ile icabet etmiştir. İstanbul'daki ilk konaklandığı yer Ayasofya'dan sonra Reisülküttap Lali Efendi tarafından, şeyh Abdlmecd Efendi'ye Nişanca'da ahşap bir konak hediye edilmiştir. İstanbul'a avdet ettikten sonra Ayasofya Câmii'nde vaizlik, arşamba Mehmed Ağa Tekkesi'nde postnişinlik, Atpazarı yakınındaki Hsm Bey Mescidi'nde cuma vaizliği, şehzade Câmii ve Sultan Selim Câmii'nde vaizlik yaptıktan sonra Sultan Selim Câmii yanındaki şeyh Yavsi Tekkesi'ne şeyh olmuştur. Ayrıca Süleymaniye Câmii'nde tefsir dersleri vermiş ve Sultan Ahmed Câmii'nde cuma vaizliği görevini ölünceye kadar devam ettirmiştir.

Abdlmecd Sivâsî, IV. Murad devrinin (1623-1640) ortalarından başlayıp IV. Mehmed'in saltanat döneminde de devam eden Kadızadeliler-Sofular arasındaki çatışmada etkin olmuştur. Tekke ve medrese ayrılığını körükleyen bir ayrılık hareketi olan Kadızadeliler/Fakılar hareketi ismini, IV. Murad dönemi vaizlerinden Kadızade Mehmed Efendi'den (1582-1635) almıştır. Kadızadelilerin tartışmaya açtıkları konular sema, devran ve cehr zikridir. Ali Fuat Bilkan, Kadızdelilerin 17. yüzyıl boyunca tartıştıkları konuları üç başlık altında toplamakta ve şöyle ifade etmektedir;

“1.Suf düşüncesi ve tasavvufî uygulamalardan kaynaklanan meseleler (musiki, devrn, raks zikr...gibi.)

2.Sosyal ve siyas hayatla ilgili konular (kahve, tütün, rüşvet...gibi)

3.Dini inanç ve uygulamalardan kaynaklanan tartışmalar (Hz. Peygamberi'in ebeveyni hakkında, Kurn'ın makamla okunması, bazı nfileler, bidatler gibi”¹⁵

Kadızadeliler hareketine karşı en etkili muhalefet şeyh Abdlmecd Sivâsî tarafından yapıldığından, yanında yer alanlar da Sivâsîler olarak anılmış ve bu mücadele tarihe Kadızadeliler-Sivâsîler mücadelesi olarak geçmiştir. Abdlmecd Sivâsî'den sonra bu mücadeleyi yeğeni ve halifesi olan Abdlahad Nûrî devam ettirmiştir.

Abdlmecd Sivâsî, Türkçe, Arapça, Farsça olarak çok sayıda eser vermiştir. Divn'ında topladığı ve şeyh mahlasıyla yazdığı şiirleri ile birlikte yirmi kadar eseri bulunmaktadır.¹⁶ Abdlahad Nûrî ve yetiştirdiğı halfeleri vsıtasıyla Halvetiyye'nin

¹⁵ Ali Fuat Bilkan, **Fakihler ve Sofuların Kavgası, 17. Yüzyılda Kadızâdeliler ve Sivâsîler**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s.65.

¹⁶ Nuran etin, “Eyüp Tekkeleri”, **Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2012, ss.213-214.

Şemsîyye kolunun İstanbul, Anadolu ve Balkanlarda geniş kitlelere yayılmasında etkili olmuş ve 1049 (1639) yılında 78 yaşında İstanbul'da vefât etmiştir.¹⁷

1.1.2. Abdülahad Nûrî Efendi (ö.1061/1650)

Halvetîliğin önde gelen isimlerinden biri olan Şeyh Abdülahad Nûrî'nin tam adı Evhadüddîn Ebü'l-Mekârim Abdülahad Nûrî b. Muslihuddîn Sâfâyî b. İsmail b. Ebi'l-Berekât'tır. Sivas'ta doğan Abdülahad Nûrî'nin kaynaklarda doğum tarihi H. 1003/M.1594¹⁸ ve H.1013/M.1604¹⁹ olarak geçmektedir. Babası Muslihuddîn Mustafa Sâfâyî, annesi Safâ Hâtûn'dur. Sâfâ Hâtûn, Abdülmecîd-i Sivâsî Efendi'nin kızkardeşidir. Kardeşleri ise Abdussamed Efendi ve Kâmil Ağa'dır.²⁰ H.1033/M.1624 tarihinde Abdülmecîd Sivâsî Efendi'nin kızıyla evlenmiştir.²¹

Abdülahad Nûrî, babasını küçük yaşta kaybettiğinden eğitimini dayısı Abdülmecîd Sivâsî Efendi'den almıştır. Abdülmecîd Sivâsî Efendi, Sultan III. Mehmed tarafından İstanbul'a davet edildiğinde, kızkardeşi Sâfâ Hâtûn ve ailesini de İstanbul'a götürmüştür.

Dayısından aldığı ilk eğitimden sonra eğitimine İstanbul'da devâm etmiştir. Abdülahad Nûrî, icâzetini aldıktan sonra Midilli'ye gönderilmiş ve. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi tarafından tekrar İstanbul'a davet edilerek Çarşamba'daki Mehmed Ağa Tekkesi şeyhliğine tayin edilmiştir. 1630-1631'de Fatih Câmii, 1640-1641'de Beyazıd Câmii ve sonra da Ayasofya Câmii vaizliğiyle görevlendirilmiştir.²²

Bu yüzyılda İstanbul'da, tarîkat mensupları ile ulemâ arasında derin tartışmalara yol açan Kadızâdelilere karşı, dayısı Abdülmecîd Sivâsî Efendi gibi mücâdele etmiştir.

1635 tarihinden itibaren Ayasofya, Fatih ve Sultan Ahmed Câmii'lerinde kürsü şeyhliği yapmış ve 57 yaşında iken vefât etmiştir.

¹⁷ Vassâf, *a.g.e.*, s. 481.

¹⁸ Vîcdânî, *a.g.e.*, s.251.

¹⁹ Reşat Ekrem Koçu, "Abdülahad Nûrî", *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1960, C. I., s.57.

²⁰ Vassâf, *a.g.e.*, s.485.

²¹ *a.g.e.*

²² Vîcdânî, *a.g.e.*, s.251.

1.2. İstanbul'da Sivâsî Tekkeleri

17. yüzyılda Sivâsîyye tarafından kullanılan tekkeler; Eyüp-Nişanca'da Sivâsî Tekkesi, sonradan Sivâsî ismi ile anılacak olan Şeyh Yavsı, Drağman, Hacı Evhadüddin, Serterikzade, Nişancı Mehmed Paşa, Cemaleddin Uşşaki, Karabaş, İmrahor, Hamza Efendi, Muabbir, Hakikizâde, Aydınoğlu ve Mimar Acem Tekkesi'dir.²³

18. yüzyılda Sivâsî şeyleri tarafından kullanılan tekkeler; Boyalı Mehmed Paşa, Cemâli Tekkesi, Drağman, Atik Valide, Hacı Evhadüddin, Hamza Efendi, İmrahor, Karabaş, Mehmed Ağa, Serterikzâde, Sivâsî, Yavaşca Mehmed Ağa, Şeyh Yavsı ve Bülbül Hatun Tekkesi olmak üzere on dört tanedir.²⁴

19. yüzyılda Sivâsîyye birkaç tekke ile temsil edilmiştir. Bunlar Hamza Efendi, Mehmed Ağa, Drağman, Evhadüddîn, Boyalı Mehmed Paşa Tekkeleridir.

Sivâsîlik, 20. yüzyıl başlarında ise Taşkasap'ta Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nde, Şeyh Seyyid Ziyâeddin Efendi tarafından temsil edilmiştir.²⁵

²³ Köse, *a.g.e.*, s.43.

²⁴ İbrahim Baz, **Abdülahad Nûr-i Sivâsî Hayatı, Eserleri, Görüşleri**, İstanbul, 1. Baskı, İnsan Yayınları, 2007, s.162.

²⁵ Osman Türer, "Osmanlı Anadolu'sunda Tarikatlerin Genel Dağılımı", **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler**, haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, s.273.

İKİNCİ BÖLÜM

EYÜP İLÇESİ, NİŞANCA MAHALLESİ

İstanbul'da üç adet Nişanca Mahallesi bulunmaktadır. Bunlar Fatih, Kumkapı ve Eyüp'tedir. Eyüp İlçesi, Nişanca Mahallesi, ilçenin 28 mahallesinden biridir ve güneyinde bulunmaktadır. Nişanca Mahallesi, kuzeyde İslambey ve Eyüp Merkez Mahalle, güneyde Defterdar, batıda Topçular ve Düğmeciler Mahalleleri ve doğuda Haliç ile çevrilidir.

Harita 1: Eyüp Nişanca Mahallesi ve çevre mahalleleri gösterir harita.

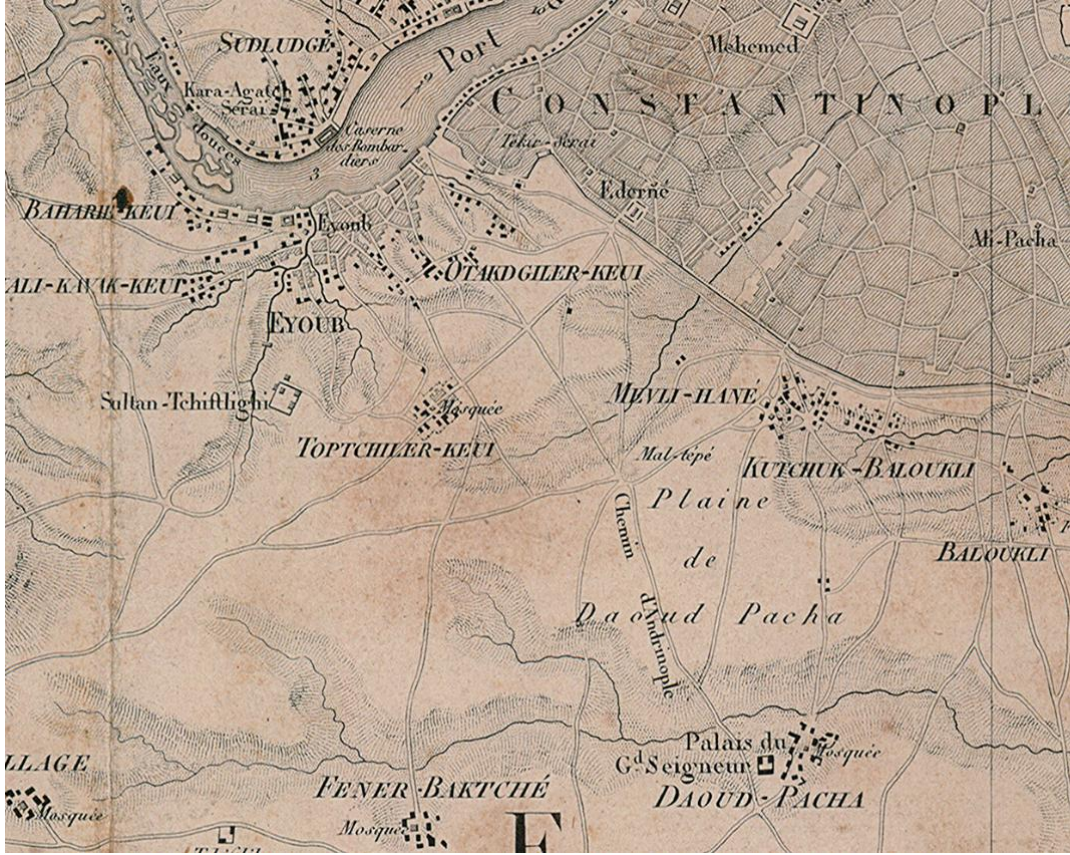
Kaynak: Eyüp Belediyesi Kent Rehberi, <https://kbs.eyup.bel.tr/rehber/> (Çevrimiçi, 24.05.2019).

Fatih döneminde yerleşme dokusu sırtlara doğru fazla gelişmemekle birlikte, Nişanca Mahallesinin bağlı bulunduğu Eyüp İlçesi'nde 15. yüzyılda sekiz mahalle bulunmaktadır. Bunlar Abdül-Vedûd Cami, Cami-i Kebir, Fethi Çelebi Câmii, Kasım Çavuş Mescidi,

Mehmed Bey Mescidi, Otağcı Başı Mescidi, Sofular Mescidi, Ülice veya Ödlice Baba Mescidi Mahalleleridir.²⁶

19. yüzyılda ise Nişanca, Sofular mahallesi içinde kalmaktadır. 1934'te mahalle sınırları yeniden düzenlenmiş ve 1934 tarihli şehir rehberinde mahallenin adı Nişanca Mustafa Paşa olmuştur. Semt adını Tosyalı Nişancı (Celalzade) Mustafa Paşa (ö.1567) tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan cami, hamam ve 18. yüzyılda caminin kuzeydoğu duvarına bitişik inşa edilen sıbyan mektebi ve çeşmeden oluşan külliyyeden almıştır.²⁷

Harita 2: 1807 tarihli Kauffer haritasında Eyüp ve mahalleleri

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı, http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/kutuphane3/haritalar/Hrt_001149.pdf (Çevrimiçi, 24.05.2019).

Tarihi yarımada sur dışında kalan ilçe yerleşimine ilişkin Costantinius döneminde önemli etkinliklerin olmadığı, Bizans döneminde yoğun bitki örtüsü ile kaplı olduğu,

²⁶ Ekrem Hakkı Ayverdi, **Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskanı ve Nüfusu**, Ankara, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, 1958, s.53.

²⁷ Tarkan Okçuoğlu, "Nişancı Mustafa Paşa Câmii", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.VI, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, ss.87-88.

imparatorlar tarafından sayfiye ve av sahası olarak kullanıldığı, buralarda av köşkleri, saray ve manastırların olduğu bilinmektedir.²⁸

2.1. Sivâsî Tekkesi, Konumu, Kuruluşu ve Tarihçesi

Şeyh Abdülmecîd Sivâsî Tekkesi, Eyüp İlçesi, Nişancı Mahallesi, 151 ada, 35 nolu parselde kâindir. Eyüp Nişanca Caddesi ile Leylak Sokak arasında kalan tekke, yüksekliği yaklaşık 1-2 metre arasında değişen moloz taş örgülü duvarlarla çevrilidir. Tekkeye giriş parselin batısında olup, girişin sol tarafında (kuzey sınırında) Şeyh Abdülahad Nûrî Efendi'nin, güneydoğusunda ise Şeyh Abdülmecîd Sivâsî Efendi'nin türbeleri bulunmaktadır.

Harita 3: Sivâsî Tekkesinin bulunduğu 151 ada, 35 nolu parsel.

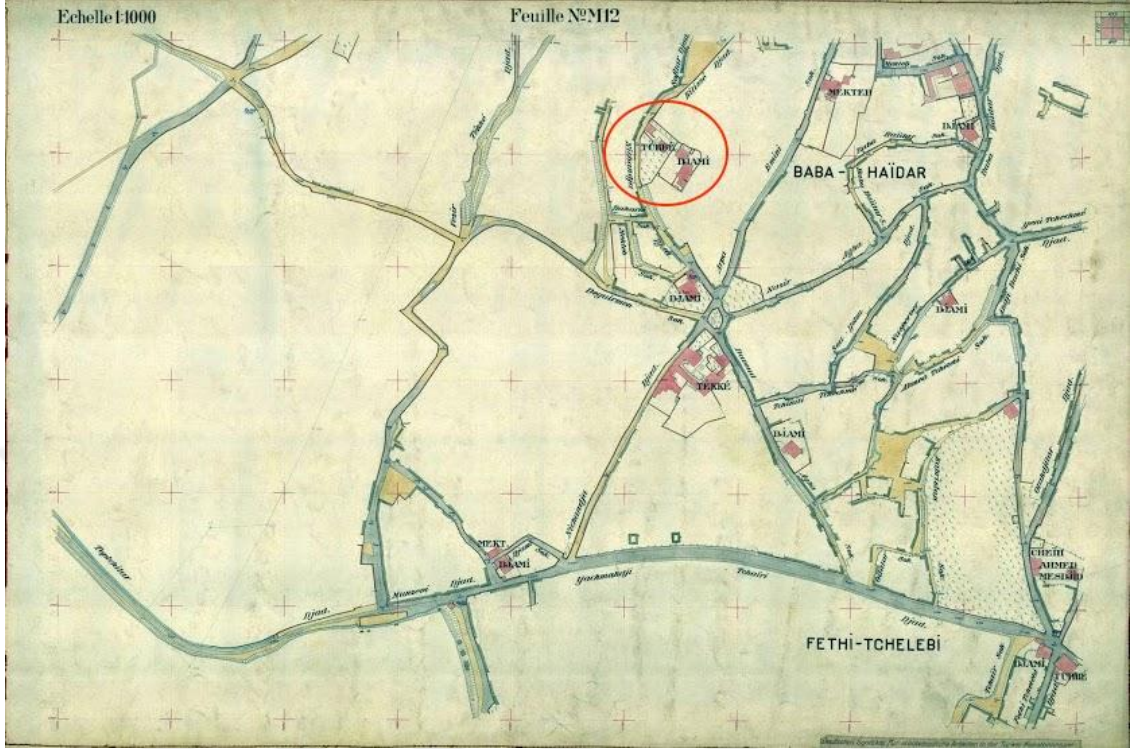
Kaynak: Eyüp Belediyesi Kent Rehberi, <https://kbs.eyup.bel.tr/rehber/> (Çevrimiçi, 24.05.2019).

1913/14 tarihli Alman Mavileri haritasında, “Topçular” mevkii olarak geçen yerde bulunan tekke arazisinin, Eyüp’ün merkezinin geliştiği yerleşim yerlerinden uzak, arazilerle çevrili bir alanda bulunduğu tespit edilebilmektedir. Tekke arazisinin kuzeydoğusunda Şeyh

²⁸ H. Fahrünnisa (Ensari) Kara, “Nişanca”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.VI, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, s.84.

Murat Efendi Tekkesi, doğusunda Baba Haydar Türbesi ve güneyinde mahalleye ismini veren Nişanca Mustafa Ağa Câmii bulunmaktadır.

Harita 4: 20. yüzyıl başları Sivâsî Tekkesi.

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı, İstanbul 1913-14, Alman Mavileri, C.III, s.18.

Tekkenin bulunduğu alan, daha geniş bir alan yayılmakta iken, arazi sonradan ifraz edilerek, mevcutta aynı yapı adasında 68 ve 84 nolu parsellere konutlar inşa edilmiştir. Söz konusu ifraz edilen kısımda ise (parselin doğusunda) tekkeye ait diğer yapıların olduğu tespit edilebilmektedir. Bugün bulunmayan bu yapılardan semahane, babası Abdülkerim Efendi'den sonra şeyh olan es-Seyyid Muhammed Şükrullah Efendi'nin vefatından (6 eylül 1866) sonra hayır sahipleri tarafından yeniden inşa edilmiştir.²⁹ Hadîkatü'l-Cevâmi'de, söz konusu semâhanenin kapısında bulunan kayıp kitabede şöyle yazdığı belirtilmektedir.

“Bu hâk-i pâke eyledi neşîr-i neşîr-i füyûzât ü şeref

Sivâsî Abdülmecîd ol merd-i avnül'l-vâsılîn

Ol hazreti nakîb idüb tezyîden enver eyledi

Damadıdır Abdülahad Nûrî kutbü'l-ârifîn

Her sâl iki bayrâmda idüb tecemmu' türbeye

Eylerdî erbâb-ı tarîk icrâ-yı âyin-i bihîn

Ba'de ez-zemân bir ehl-i hayr bu dâr-ı tevhîd yapub

²⁹ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s. 380.

Her hafta akd-i halka-i zikr etti bunda zâkirîn
İrfân o iki zâtta feyz aldı tarihi didi
Ahmed Efendi yaptı bu meydân-ı tevhîd-i metîn
1274 (1857/1858)³⁰

1925’de tekke ve zaviyelerin kapatılması ile tekke ve haziresi 1970’li yıllara kadar bakımsız kalmıştır. Koçu’nun İstanbul Ansiklopedisi’ni yazdığı dönemlerde halk tarafından Abdülmecîd Sivâsî Efendi’nin türbesinin “Büyük Türbe”, Abdülahad Nûrî Efendi’nin türbesinin de “Küçük Türbe” diye anılmakta olduğu ve bu yıllarda her iki türbenin de kötü durumda oldukları, tavanlarının çöktüğü, duvarlarının yıkılmak üzere olduğu belirtilmektedir.

31

Tekke, kuruluşu tekke olan yapılardan olmayıp, arazide bulunan bir konak, Reisülküttab Lali Efendi tarafından (ö.1598) Abdülmecîd Sivâsî Efendi’ye konaklaması için hediye edilmiştir. Arazi, III. Mehmed’in tahta çıkışıyla Reisülküttab Lali Efendi’nin vefatı arasında (1595-1598) bir tarihte hediye edilmiş olmalıdır. Müritlerin, Abdülmecîd Sivâsî Efendi’yi ziyaret etmeleriyle birlikte konak, süreç içerisinde tekke gibi işlemeye başlamıştır.³² Tekkenin postuna geçen şeyhlerin dökümünün olmaması da buranın resmî hüviyette bir tekke olmadığını göstermektedir.³³ M. Baha Tanman tekkeye ilişkin;

“Tekkenin kuruluş tarihi kesin olmamakla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Tekâyâ ve Zevâyâ Defteri’nde Abdülmecîd Sivâsî’nin Eyüp’te tekke tesis ettiğine dair bir kaydın bulunduğu ve söz konusu tekkenin Abdülmecîd Efendi’nin meşihatını üstlendiği sonradan Sivâsî Tekkesi ismini alan Fatih’teki Yavsi Baba Tekkesi’ne bağlı bir zaviye olduğunu”³⁴ ifade etmektedir.

Tekke, Abdülmecîd Sivâsî Efendi zamanında daha çok Şemsîyye kolunun İstanbul’daki temsilcisi konumunda olduğundan, Sivâsî ismi daha çok Abdülahad Nûrî’ye dayandırılır. Tarihsel süreç içinde farklı isimlerle anılmış olup, bunlardan bazıları “Sivâsî Efendi Tekkesi”, “Abdülahad Nûrî Tekkesi”, “Şemsi Sivâsî Tekkesi” ve “Abdülmecîd Sivâsî Tekkesi” dir.

Halvetiliğin Şemsîyye kolunun tek şubesi konumunda olan tarikatın nispet edildiği iki şeyhinin türbelerinin bulunması sebebiyle de Sivâsî tarikatının asitanesi durumundadır.³⁵

³⁰ *a.g.e.*

³¹ Koçu, *a.g.m.*, s.57.

³² M.Baha Tanman “Sivâsî Tekkesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, C. VII, s. 16.

³³ Cengiz Gündoğdu, “Eyüp’te Bir Halvetî-Sivâsî Şeyhi Sivâsî-zâde Abdülbâkî Efendi”, İstanbul, **Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sempozyumu IX**, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, 2005, s.320.

³⁴ Tanman, *a.g.m.*, s.16.

³⁵ *a.e.m.*

Hazirede Şeyh Abdülahad Nûrî Efendi'nin türbesinin kible yönüne defnedilen³⁶ fakat hazirede mezar taşına rastlanılmayan Bülbülcüzade Şeyh Abdülkerim Efendi'nin (ö.6 rebî-ül-âhır 1106/25 kasım 1694) mahdûmu ve dergâhın şeyhi olan Şeyh Abdülbâkî Efendi'nin (ö.1164/1750-1751) Boğaziçi Rumelihisarı'ndayken vefat etmesi ve Nişanca'da Sivâsî Tekkesi'ne nakledilmek istenmesi, fakat kötü hava koşullarından ötürü Rumeli Hasarı Şehitlik Dergâhı'na defnedilmesi de,³⁷ Sivâsî ailesine mensûp şeyh ve mürridlerinin tekke haziresinde gömülmesi gibi bir geleneği göstermektedir.³⁸

Tekkenin adı ilk defa I. Abdülhamid döneminde, 1199/1784 yılı bir müfredat defterinde, tekkeler listesinde “Otakçılar civarında Sivâsî Efendi Tekyesi” olarak geçmektedir. Tekkeye ilişkin başka bir belge ise, II. Mahmûd'un (1808-1839) kızı Sâliha Sultan'ın 1249/1833'deki düğününe davet edilenlerin listedir ve listede, tekkenin şeyhi Seyyid İbrahim Efendi'nin ismi geçmektedir. Anılan belgede tekkenin ismi de Abdülahad Tekkesi olarak belirtilmektedir. Bandırmalizâde Ahmed Münib Üsküdârî'nin 1307/1889 tarihli Mecmûa-i Tekâyâ'sında da Şeyh Tefvik Efendi'nin adı geçmekte olup “Bayrâm-ı şerîflerin dördüncü günü Sünbüliyye usûlü icrâ olunur.” kaydı bulunmaktadır.³⁹

2.1.1. Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi

Türbe, parselinin güneydoğusunda bulunmakta olup, kare (8.50 x 8.50) planlıdır. Duvarlar kesme taş ve iki sıra yaprak tuğla almaşık örgülüdür. Kıрма çatı, alaturka kiremit örtülü ve geniş ahşap saçaklıdır.

Türbenin içerisinde Abdülmecîd Sivâsî Efendi ve oğlu Abdülbâkî Efendi'nin sandukaları bulunmaktadır. Abdülbâkî Efendi, 1023/1614 tarihinde doğmuştur. Babasının vefatından sonra Sultan Ahmet Câmii ve Fatih Câmii'nde vaizlik yapmış ve 1122/1710-1711 tarihinde vefat etmiştir.⁴⁰

³⁶ Baz, *a.g.e.*, ss.189-191.

³⁷ Günay Kut, Edhem Eldem, **Rumelihisarı Dergâhı Şehitlik Mezar Taşları**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010, s.221 [Dipnot 20].

³⁸ Cengiz Gündoğdu “Sivas’tan Doğan Bir Şems-i Ma’nâ: Sivâsiyye Yolu’nun Bânisi Abdülmecîd Sivâsî”, **İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsiler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri**, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, s.203.

³⁹ Ahmed Nezih Galitekin, **Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul (Câmi, Tekke, Medrese, Mektep, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtin İmareti)**, İstanbul, İşaret Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2003, s.204.

⁴⁰ Gündoğdu, *a.g.m.*, ss.206-207.

Fotoğraf 1: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi'nin dıştan görünümü.

Fotoğraf 2: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi'nin içeriden görünümü.

Türbenin güney duvarının ekseninde bir küçük mihrap, yan duvarlarda ise küçük birer dolap nişi bulunmaktadır.

Abdülmeçîd Sivâsî Efendi, 1639 yılında vefat ettiğinde konağın bahçesine defnedilmiş ve iki yıl sonra da IV. Mehmed'in annesi Mahpeyker Valide Sultan'ın gördüğü bir rüya üzerine kabrinin üzerine türbe inşa ettirilmiştir. Türbenin kitabesi bulunmamaktadır.

Türbeye ilişkin arşivde, 24 şevval 1306 (23 haziran 1889) tarihli, türbenin tamiri için verilen meblağın Maliye Nezareti tahsisatından ödenmesi⁴¹ ve 29 Şevval 1309 (28 haziran 1889) tarihli, Şeyh Abdülmeçîd Sivâsî'nin türbe ve dergâhının tamiri için bıraktığı maaşların ödenmesi talebine ilişkin,⁴² Seyyid Fazıl Pir Hazretlerine yazılmış iki adet belge bulunmaktadır.

2.1.2. Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi

Türbe, parselin kuzey sınırında bulunmakta olup, 8.75x7.00 metre ölçülerinde, yamuk planlıdır. Eyüp-Nişanca Caddesi'nden parsele girişte sol tarafta konumlanmıştır.

Fotoğraf 3: Abdülahad Nûrî Efendi Türbesi'nin dıştan görünümü.

⁴¹ BOA, H. 24 şevval 1306 (M.23 haziran 1889) Fon Kodu: DH.MKT., Dosya no: 1630, Gömlek no: 103.

⁴² BOA, H. 29 şevval 1309 (28 haziran 1889) Fon Kodu: DH.MKT., Dosya no: 1632, Gömlek no: 116.

Türbenin duvarları moloz taş örgülüdür ve kuzey duvarı, bahçe duvarıyla bütünleşmektedir. Türbe, kırma çatı alaturka kiremit örtülü ve geniş ahşap saçaklıdır. Giriş kapısı kuzey cephesinin soluna yerleştirilmiş olup, ahşap kanatlı kapısı bulunmaktadır. Kapının sağ tarafında bir adet demir parmaklıklı pencere bulunmaktadır. Batı cephesinde iki adet, diğer cephelerde birer adet demir parmaklıklı dikdörtgen pencereleri bulunmaktadır.

Mevcutta türbeye giriş kapısının bulunduğu güney cephesinin sol üst köşesinde, iki sıralı, dört bölümlü bir kitabe bulunmaktadır.

Fotoğraf 4: Abdülahad Nûrî Efendi Türbesinin duvarındaki kitabe.

Kitabede;

“Hazâ merkadi’ş-şerif vârisü’t-tarîkatü’l-Ahmediyye

Kâmilü’l-hakîkatü’l-Mehmediyye

Eş-şeyh Abdülahad Nûrî

kuddise sırrıhu’l-âlî”, yazmaktadır.

Türbenin içinde Abdülahad Nûrî ve eşinin sandukaları bulunmaktadır. Vassâf türbeyi defalarca ziyaret ettiğini, eşinin sandukasının etrafının kafesle çevrili olduğunu, meydana yalnızca Abdülahad Nûrî Efendi’nin kabrinin görüldüğünü ifade etmektedir.⁴³ Mevcutta ise her iki sanduka yan yana, türbenin ortasında bulunmaktadır ve eşinin sandukasının etrafındaki bahsi geçen demir korkuluklar yoktur.

⁴³ Vassâf, *a.g.e.*, C.III, s.488.

Fotoğraf 5: Abdülhad Nûrî Efendi Türbesi'nin içeriden görünümü.

2.1.3. Tekke Haziresi

Tekke haziresinde bulunan mezar taşları, tekke giriş kapısından Abdülmecîd Sivâsî Efendi Türbesi'ne ulaşan yolun sağ tarafında, türbenin önünde ve Abdülhad Nûrî Efendi Türbesi'nin kuzeyinde yoğunluk göstermektedirler. Parselin güneyinde bulunan mezar taşları dağınık halde olup, parselin güney ucunda mezar taşı bulunmamaktadır.

Hazirede bulunan mezar taşlarına ilişkin yapılan çalışmada,⁴⁴ 29 adet mezar taşı için katalog fişleri hazırlanmış ve bu mezar taşlarının kitabelerinin Türkçe'ye aktarımları yapılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde de, Sivâsîler üzerine yapılacak araştırmalarda hem tekke haziresindeki hem de dışarıdaki mezarların incelenmesinin gerektiği belirtilmiştir. Başka bir çalışmada da, haziredeki on sekiz adet mezar taşı incelenmiş, bunlardan sekiz adedinin kitabelerinin birebir çevirisi yapılmış ve kalanlarla birlikte mezar taşlarının başlıklarının tipolojik değerlendirmeleri yapılmıştır.⁴⁵

⁴⁴ Hicabi Gülgen "Eyüp'te Sivâsî Dergâhı Haziresi ve Mezar Taşları", **İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri**, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, ss.307-335.

⁴⁵ Mehmet Nermi Haskan, **Eyüp Tarihi**, İstanbul: Türk Turing Turizm İşletmeciliği Vakfı, C.I, 1993, ss.274-275.

Fotoğraf 6: Hazireden görünüm.

Fotoğraf 7: Hazireden görünüm.

Türbeler etrafında ve Abdülmecîd Sivâsî Efendi türbesine ulaşan yolun sağ tarafında bulunan mezar taşlarının bir kısmının orijinal yerlerinde olduğu, arazinin güneyinde bulunan mezar taşlarının ise orijinal yerlerinde olmadığı tespit edilebilmektedir. Haziredeki bütün mezar taşlarında, herhangi bir proje dahilinde olmadan bütünlemeler yapılmış, bu bütünlemeler ve yapılan diğer onarımlar mezar taşlarına zarar vermiş ve okunmalarını büyük oranda imkansız kılmıştır.

2.1.4. Balıklar Mezarlığı Kitabesi

Tekkede iki türbe arasında bulunan kuyunun üzerine konulmuş bir kitabe bulunmaktadır. Kitabede, “İmam Abdülahad Nûrî Hazretlerinin fedâ buyurdukları balıklarının mezârudur” yazmaktadır.

Fotoğraf 8: Balıklar mezarlığı kitabesi.

İbrahim Baz, türbeyi restore ettiren İskender Korkmaz'ın kitabeye ilişkin şu kıssayı anlattığını ifade eder.

“Bir gece sabah ezan okunmadan Abdülahad Nûrî’nin evinin civarında büyük bir gürültü kopar. Valide Sultan pencereden baktığında, uçlarında taşlar bulunan nice sopalarla kalabalık bir topluluğun yoldan geçmekte olduğunu görür. Öfkeli topluluk, Eyüp’te günah işleyen insanların bulunduğunu, sopaların uçlarındaki taşları onların evlerinin üzerine atacaklarını ve onları helak edeceklerini söylerler. Valide Sultan Şeyh Efendi’yi uyarır. Şeyh Efendi aynı şekilde bu kızgın topluluğa nereye gittikleri sorusunu yöneltir. Onlar da Valide Sultan’a verdikleri cevabı tekrar ederler. Abdülahad Nûrî, öfkeli kalabalığın reislerine Eyüp’te günah işleyen insanları niçin öldürmek istediklerini sorduğunda, ‘Onlar hata ettiler, bize de böyle emir verildi’ cevabını alır. Duruma muttali olan Şeyh Efendi, ‘Kıymayın onlara! Allah’ın rahmeti sonsuzdur; onlar af diler, Allah da affeder. İlla canlı bir varlık öldürmek istiyorsanız benim havuzumda balıklar var, onlar feda olsun’ diyerek balıklarını feda eder. Bunun üzerine öfkeli kalabalık geri döner.”⁴⁶

Kitabeye ilişkin başka bir kıssa daha mevcuttur. Dedelerinin kabrini görmek üzere Nişanca’ya gelen Sivâsî torunlarından Leman Gökyiğit’in, Eyüp Sultan’ı ziyareti sırasında duyduğu ve daha önce de babasının da anlattığı bir kıssadır.

“Vakti zamanında büyük bir veba salgını Osmanlı’yı vurmuş ve Eyüp’te çok kişinin ölmesine sebep olmuş. Abdülahad Nûrî’nin bahçesindeki havuzun içinde balıkları varmış. Mahalle halkı Abdülahad Nûrî Sivâsî’ye gelip bu illetten kurtulmaları için dua etmesini isteyince, o da ‘Veba! Sakın Eyüp halkına dokunma’ demiş ve bahçedeki balıklarını feda etmiş. O vakitten sonra da veba mikrobi yok olmuş”⁴⁷

⁴⁶ İbrahim Baz, “Abdülahad Nûrî-i Sivâsî’nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri”, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Temel İslâm Bilimleri (Tasavvuf) Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2004, s.54 [190 nr.dipnot].

⁴⁷ Özden Aydın, “Halvetî Tekkelerinin Osmanlı Padişahları ve Devlet Ricali İle İlişkileri: Şemsîyye ve Sivâsîyye”, **Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı**, Doktora Tezi, Tokat, 2019, ss.111-112.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVÂSÎ TEKKESİ HAZİRESİ MEZAR TAŞLARI

Fotoğraf 9: A1 ve A2 numaralı mezar taşları.

1-hüvel'l-bâkî

2-olmuşken tekye-i pür-feyz-i Sivâsîde şeyh

3-hânkah-ı bî-bekâdan döndü bu zat-ı ferîd

4-hâtif-i gaybî dedi tarîh-i sâl-i rihletin

5-cilvegâhın gülşen-i cennet ola Abdülmecîd

6-sene 1130

1-yâ hû

2-Şemsi Sivâsî evlâdlarından

3-Balat'da târik-i Sünbülî

4-pôst-nişînlerinden

5-merhûm ve mağfûr Seyyid

6-Abdülkerim Efendi'nin

7-mahdûmu merhûm ve mağfûr

8-pôst-nişîn Şeyh Seyyid Mehmed

9-Hâşim Çelebi rûhıyçün

10-el-fâtiha fi 11 Ramazan sene 1258

Fotoğraf 10: A3 numaralı mezar taşı.

- 1-Allah hû
- 2-merhûm ve mağfûr eş-şeyh
- 3-Muhammed Şükri Efendi'nin
- 4-Mahdûm-u mükerrerleri e's-Seyyid Muhammed
- 5-Nureddin Efendi'nin rûh-ı şerîfleri
- 6-içün ve kâffe-i ehl-i îmân
- 7-ervâhı için rûhına el-fâtiha
- 8-fi 21 rebî-ül-evvel sene 1293

Fotoğraf 11: A4 numaralı mezar taşı.

1-cennet-mekân firdevs-

2-âşiyân merhûm

3-ve mağfûr Sivâsî

4-zâde şeyh Abdül

5-baki Efendi

6-rûhına fâtiha

7-10 safer sene 1213

Fotoğraf 12: A5 numaralı mezar taşı.

- 1-Allah hû
- 2-kutbül-ârifîn ve gavsül-vâsılîn
- 3-Şeyh Abdülmecîd Sivâsî kuddüse sırruh
- 4-sülâle-i tâhirelerinden merhûm
- 5-Şeyh Seyyid Muhammed Şükrullah
- 6-Efendi'nin rûhına fâtiha
- 7-fi 25 rebûlâhir sene 1283

Fotoğraf 13: A6 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-hayyu'l-bâkî
- 2-merhûm ve mağfûr
- 3-el-muhtâc ila rahmeti
- 4-el-gafûr e's-Seyyid e's-Şeyh
- 5-Cezbi Ahmed Beyin
- 6-rûhıyçün rıza en li'llah
- 7-teâlâ el-fâtiha
- 8-fi receb sene 1245

Fotoğraf 14: C1 numaralı mezar taşı.

1-el-bâkî

2-merhûme Hadîce Hatun

3-rûhına fâtiha

4-sene 1117

Fotoğraf 15: D1 numaralı mezar taşı.

1-âh minel-mevt

2-Evkâf-ı hümayun

3-Hazîne-i celilesinde

4-Senedat odası mümeyyizi

5-[sanisi?] e's-Seyyid İbrahim Edhem

6-[Beyin] rûhıyçün

Fotoğraf 16: B1 numaralı mezar taşı.

- 1-Hakk Sübhânehü ve Teâlâ
- 2-cemî-i müminîn-i müminât
- 3-rahmet eyleye âmin Rum
- 4-eli kazasından Hâfız
- 5-İsmail Efendi ibnü'l- Hâc
- 6-Ahmed Efendi'nin rûhına
- 7-fâtiha sene 1182

Fotoğraf 17: C2 numaralı mezar taşı.

- 1-hüvel'l-bâkî
- 2-fenâdan bekâyâ eyledi rihlet
- 3-edê Hak kabrini ravza-i cennet
- 4-Sivâsî şeyhi Tefvik Efendi'nin
- 5-halîlesi Emine Hânımın rûhına el-fâtiha
- 6-fi şevval sene 1215

Fotoğraf 18: C3 numaralı mezar taşı.

- 1-sübânü'l-bâkî
- 2-merhûme ve mağfûrun leha zevce-i Şeyh
- 3-Nûrî hâdimetü'l-fukara ve ferrâşî-i
- 4-hücre-i saâdete râcî-i şefaat
- 5-fahr-i kainat aleyhis-selâm Aişe
- 6-Hoca rûhına fâtiha
- 7-sene 1234

Fotoğraf 19: A7 numaralı mezar taşı.

1-hüve'l-halyu'l-bâkî

2-Cenab-ı mefhar Kemal Hüseyin Efendi[.....]agah

3-olub [.....]

4-[.....]

5-makam [.....]

6-vefatına dedim târîh ey Nazmî duâ edüb

7-makâmı ola ya Rabbî Hüseyin'in cennet-i mevâ

8-sene 1105

Fotoğraf 20: B2 numaralı mezar taşı.

- 1-merhûm ve mağfûr el-muhtâc
- 2-ila rahmeti Rabbihi'l gafûr
- 3-Şabanzade Aziz
- 4-Mehmed Efendi'nin rûhıyçün
- 5-el-fâtiha sene 1120

Fotoğraf 21: A8 numaralı mezar taşı.

- 1-Allahu Sübhânehü ve Teâla
- 2-merhûm ve mağfûrun leh
- 3-eş-şeyh Muhammed bin Yahya
- 4-rûhına fâtiha
- 5-sene 1165

Fotoğraf 22: A9 numaralı mezar taşı.

1-merhûm ve mağfûrun leh

2-e's-Seyyid Muhammed Şerafeddin

3-bin e's-Seyyid Yahya

4-Şeyh zaviye-i Mehmed Ağa

5-sene 1177

Fotoğraf 23: A10 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-hayyu'l-bâkî
- 2-Tarîk-i Şemsîyye-i Halvetiyeden
- 3-merhûm ve mağfûr
- 4-Mehmed Ağa Câmi-i Şerîfi
- 5-şeyhi kutbül-ârifîn
- 6-Yahya Efendi rûhıyçün
- 7-el-fâtiha sene 1153

Fotoğraf 24: B3 numaralı mezar taşı.

- 1-merhûm Mehmed Ağa Şeyhi
- 2-Yahya Efendi'nin kerîmesinin
- 3-mahdûmu merhûm
- 4-Monla Feyzullah
- 5-rûhına fâtiha sene 1175

Fotoğraf 25: B4 numaralı mezar taşı.

- 1-ol alim zamane ol fazl-ı yegane
- 2-terk eyleyüb [...] ukbaya kıldı rihlet
- 3-ihvanı cümle yaran senden rica ederler
- 4-gark ede ruh-ı pakın deryayı fazl-ı rahmet
- 5-tarih-i fevti için Nazmi kıldı yâde
- 6-Abdüssamed Efendi ola mukim-i cennet
- 7-sene 1067

Fotoğraf 26: A11 numaralı mezar taşı.

- 1-Hüve'l-Hayyu'l-lezi lâ yemut
- 2-merhûm ve mağfûr hâdimetü'l-fukara
- 3-ve râcî-i şefâat Resulallah
- 4-bani-i tekyeyi şeyhi Nakşibendi
- 5-Muhammed Nûrî Efendi'nin ruh-ı
- 6-pür fütuhları çün el-fâtiha
- 7-sene 1234

Fotoğraf 27: C4 numaralı mezar taşı.

- 1-âh mine'l-mevt
- 2-beşinci ordu-yı hümâyun
- 3-[.....]
- 4-paşa hazretlerinin valide-i
- 5-muhteremleri Şerife Hoca
- 6-Hânımın rûhıyçün rızâen
- 7-lillâhi taala'l-fâtiha
- 8-[.....] sene 1282

Fotoğraf 28: C5 numaralı mezar taşı.

1-merhûme Mamur

2-kadın ruhu

3-içün el-fâtîha

4-sene 1122

Fotoğraf 29: C6 numaralı mezar taşı.

- 1-âh mine'l-mevt
- 2-Divan-ı Hümâyun mühimme odası
- 3-hulefâsından Behçet Efendi'nin
- 4-validesi merhûme ve mağfûrun lehe
- 5-Aişe Sıddıka Hânımın rûhına
- 6-ve kâffe-i ehl-i îmânın ervâhına
- 7-fâtiha fi 6 receb sene 1210

Fotoğraf 30: F1 numaralı mezar taşı.

1-rabiamanend hayrû'n-nisâ

2-eyledi azm-ı seray-ı cavidan

3-dâr-ı ukbâda eylesün evvela ona

4-daima[.....]cennet aşıyan

5-[.....dedi tarihini]

6-[.....]

Fotoğraf 31: C7 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-hallâku'l-bâkî
- 2-merhûme ve mağfûre
- 3-el-muhtâc ilâ rahmet-i
- 4-rabbihi'l-gafûr Aişe
- 5-Kadın rûhıyçün
- 6-el-fâtiha sene 1164

Fotoğraf 32: F2 numaralı mezar taşı.

- 1-Bi-hakk-ı nur-ı Muhammed günahımı affet
- 2-Ki nur-i rahmet ile [.....]
- 3-ilahi ravza-i cennet ola makamı[.....]
- 4-[.....]
- 5-dua edüb dedi [.....]
- 6-ruhuna [.....]

Fotoğraf 33: B5 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-hallâku'l-bâkî
- 2-Bâb-ı Seraskeriden
- 3-Muvâzene kalemi mümeyyiz-i
- 4-evveli Mehmed Şakir
- 5-Efendi'nin rûhıyçün
- 6-rızaen lillahi fâtiha
- 7-fi 21 rebiulâhir sene 1289

Fotoğraf 34: F3 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-hayyu'l-bâkî
- 2-[.....]ferman-ı hak ister icabet davete
- 3-emrine [.....]
- 4-azm edip gitti bekâ mülküne bir merd-i sıhhi
- 5-el çeküb fani cihândan erdi kurb-ı rahmete
- 6-Hayatında ruz-ı şeb ikram edip aleme
- 7-hanesinde nice misafir el sürdü nimete
- 8-Asakir-i bahriyye-i şahane talebesi
- 9-Vapur-ı hümayun süvarisi ve tarîk
- 10-[.....]
- 11-[.....]rûhıyçün el-fâtiha
- 12-[.....]

Fotoğraf 35: D2 numaralı mezar taşı.

1-hüve'l-hayyu'l-[bâkî]

2-Yâ İlahî gelmişim dîvânına rahmet bana

3-lütfun ile mekanım kıl cennet yâ Rabbenâ

4-ser-te-ser yâktı vücûdum çâre olmadı bana

5-dilerim Sübhânımdan ede ihsân ukbâda bana

6-mühendishane arabiyat hocası

7-[.....]hattat Osman Rüşdü Efendi

Fotoğraf 36: F4 numaralı mezar taşı.

- 1-âh mine'l-mevt
- 2-kutb-u azâm Sivâsî dergâhına pöst-nişîn
- 3-Şeyh Muhammed Şükri Efendi vahdet kesrin
- 4-zevce-i merhûmesi [.....]
- 5-merhamet [.....]
- 6-[.....]
- 7-üç günü geçti rahmet oldu [....]
- 8-şehid oldu şهادet [....] nur-ı hudâ
- 9-bu vechile şüheda ahirette [....]
- 10-her gören mezarını fâtiha bahş eylesün
- 11-rahm kılsın haline ol şefi ul müzeibin

Fotoğraf 37: C8 numaralı mezar taşı.

- 1-âh mine'l-mevt
- 2-umma cihândan vefa derdine olmaz deva
- 3-bulmadı kimse [şifa.....]
- 4-Lala Ülfet Beyin kerimesi Nebiye
- 5-Seher Hânımın rûhıyçün
- 6-el-fâtiha 8 mart sene 1318

Fotoğraf 38: D3 numaralı mezar taşı.

- 1-kullu nefsin zâikatu'l-mevt
- 2-Bab-ı [vâlâ-yı] hazreti seraskeri
- 3-mülga muvâzene kalemi mümeyyiz-i evveli
- 4-merhûm [Şakir Efendi'nin]
- 5-mahdûm-ı makam-ı mevsumu merhûm
- 6-ve mağfûr e's-Seyyid Mehmed Kamil Beyin
- 7-[.....]

Fotoğraf 39: B6 numaralı mezar taşı.

- 1-merhûm ve mağfûrûn leh
- 2-Sivâsîzade
- 3-damadı Benli
- 4-Abdurrahman Efendi
- 5-rûhıyçün el-fâtiha
- 6-sene 1131

Fotoğraf 40: A12 numaralı mezar taşı.

- 1-Lâ mevcude İllâ Hû
- 2-Tarikat-ı aliyye-i Kadiriyye Meşâyah-i
- 3-Kirâmından el-hac eş-Şeyh
- 4-Abdurrahman Efendi'nin mahdûmu
- 5-e's-Seyyid Mehmed Muhiddin Mollanın
- 6-ruhu şerifi şad ola
- 7-Şaban gurre sene 1280

Fotoğraf 41: F5 numaralı mezar taşı.

- 1-hüvel'l-bâkî
- 2-bâd-ı ecel eriştî bu gonca gül yüzüme
- 3-hiç göz açtırmayub ermedim maksuduma
- 4-böyle imiş takdir-i ilâhî razıyım emrine
- 5-[.....]
- 6-Maglevizade[.....]
- 7-mahdûmu Mısır çarşısı esnafından
- 8-merhûm [e's-Seyyid] Ali Rıfat Efendi'nin
- 9- [...] el fâtiha
- 10-[.....]

Fotoğraf 42: A13 numaralı mezar taşı.

- 1-yine bir merd-i meydan ilahi gitti dünyadan
- 2-Azimet eyledi dâr-ı fenâdan bekâya [.....]
- 3-[.....] edince hamd yatar
- 4-idi Abdülahadzâde teveccüh etti sübhana
- 5-Sene 1102

Fotoğraf 43: C9 numaralı mezar taşı.

- 1-hüvel'l-bâkî
- 2-merhûme Fatma Hatun
- 3-ibnetül mevla el merhûm Benli
- 4-Abdurrahman Efendi
- 5-rûhıyçün el-fâtiha
- 6-sene 1165

Fotoğraf 44: C10 numaralı mezar taşı.

1-merhûm Hüseyin Ağanın

2-zevcesi Zehra

3-Kadın rûhına fâtiha

4-sene 1182

Fotoğraf 45: C11 numaralı mezar taşı.

1-âh mine'l-mevt

2-[Bab-ıseraskeri]

3-muhasebat dairesinin

4-dördüncü şubesi müdür

5-muavini Cemal Beyin

6-halîlesi Hadîce Enise

7-Hânımın rûhına fâtiha

8-fi 5 cemâzi-yel-âhir sene 1318

Fotoğraf 46: F6 numaralı mezar taşı.

- 1-Ol şem-i mefhar-ı âlem ol tıfl-i mehd-i yar
- 2-Oldu çun [.....]zîb-i âgûş-u beka
- 3-Çeşm-i [.....]
- 4-Etmesin şimdi [.....] emniyet ruy-ı ziya
- 5-Gül eylesün [.....] tarihtir

Fotoğraf 47: F7 numaralı mezar taşı.

- 1-hüve'l-mu'în
- 2-âlişân birun şeyhi Sadeddin Zak?
- 3-Şeyh Süleyman pir ali [.....]
- 4-Çün Selim Efendi sahib-i [.....]
- 5-Sıhretiyle nail oldu izzete
- 6-[.....] bir dohter-i pakizesi
- 7-Hayli müddet [mübtela] oldu illete
- 8-Âkıbet mevt onu ifna eyledi
- 9-Tair-i ruhu yer açtı vahdete
- 10-Çekti o tarihi mührü şüphesiz
- 11-[.....] cennete

Fotoğraf 48: F8 numaralı mezar taşları.

- 1-hüvel'l-bâkî
- 2-merkad cennetmekan nur [.....]
- 3-Fatiha eyle niyaz [.....]
- 4-ser vakti dal [....idiüç sene]
- 5-Sabr-ı Eyüb ile ölmüştü [.....]
- 6-[.....] zilhiccede teslime ruh
- 7-[.....] oldu selsebil
- 8-[.....] aldı çeşmi
- 9-[.....]

Fotoğraf 49: B7 numaralı mezar taşı.

- 1-[.....]
- 2-mühendishane berri hümayun
- 3-meşk hocası Osman Rüştü Efendi'nin
- 4-pederi Kastamonu [.....]
- 5-derununda toplar divanında [.....]
- 6-karyeli arap [.....] merhûm Halil
- 7-ağanın rûhıyçün elfâtiha
- 8-fi 4 [.....] sene 1270

Fotoğraf 50: E1 numaralı mezar taşı.

- 1-Gülşen-i dehrin içinde bir gül-i sadberk idi
- 2-Bu civan-ı nazenin ve pakdil-tab u selim
- 3-[.....] baharın soldurup bad-ı vebâ
- 4-Genç yaşında hayfa [.....]
- 5-[.....] ecdadıyla
- 6-sahabet-i huriler içre onu hak etsin nedim
- 7-[.....]
- 8-Kaldı bu firkat ve hasret bizde çun yar-ı kadim
- 9-Cevheri harf ile [.....]söyledi tarihini
- 10-[.....]
- 11-Sene 1164

Fotoğraf 51: E2 numaralı mezar taşı.

- 1-rıza [...] fâtiha
- 1-cihânın marufu olan
- 2-Nişancı Câmii-i şerifi
- 3-hatibi ve mektebi hocası
- 4-eş-şeyh [.....]hacı hafız
- 5-Muhammed Şükri Efendi'nin
- 6-merkad-ı şerifi [.....]
- 7- [.....]
- 8-fi 9 rebî-ül-evvel sene 1319 yevm-i çarşanba

Fotoğraf 52: A14 numaralı mezar taşı.

- 1-Lâ mevcûde illâ Hû
- 2-Tarîkat-i âliye-i sâdât-ı Sünbüliyyeden
- 3-Kırk seneyi mütecâviz hidmet-i rikâb[....]
- 4-Mülûkânede biraz sadakat ederek âzim-i gülzâr-ı
- 5-Lâhût olan muhibb-i [.....]e's-seyyid
- 6-El- Hâc İbrahim Beyefendinin ve cemi-i müminin
- 7-müminâtın rûh-ı tayyibelerîçun el Fatiha
- 8-2 Şaban fi sene 1280

Fotoğraf 53: B8 numaralı mezar taşı.

1-Hüvel'l-bâkî

2-Polis Mustafa Efendi'nin

3-mahdûmu Osman Efendi'nin

4-rûhına el-fâtiha sene 06 recep 328

Fotoğraf 54: C12 numaralı mezar taşı.

- 1-Hüvel'l-bâkî
- 2-Polis Mustafa Efendi'nin
- 3-Kerîmesi Nazmiye hânımın
- 4-rûhına lillah'il-fatiha
- 5-fi 4 teşrîn-i evvel sene 1332

Fotoğraf 55: C13 numaralı mezar taşı.

- 1-Hüvel'l-bâkî
- 2-Komiser muavini Mustafa
- 3-Efendi'nin haremi Fatma
- 4-Hânımın rûhına fâtiha
- 5-28/29 kânûn-u evvel sene 1335

Fotoğraf 56: D4 numaralı mezar taşı.

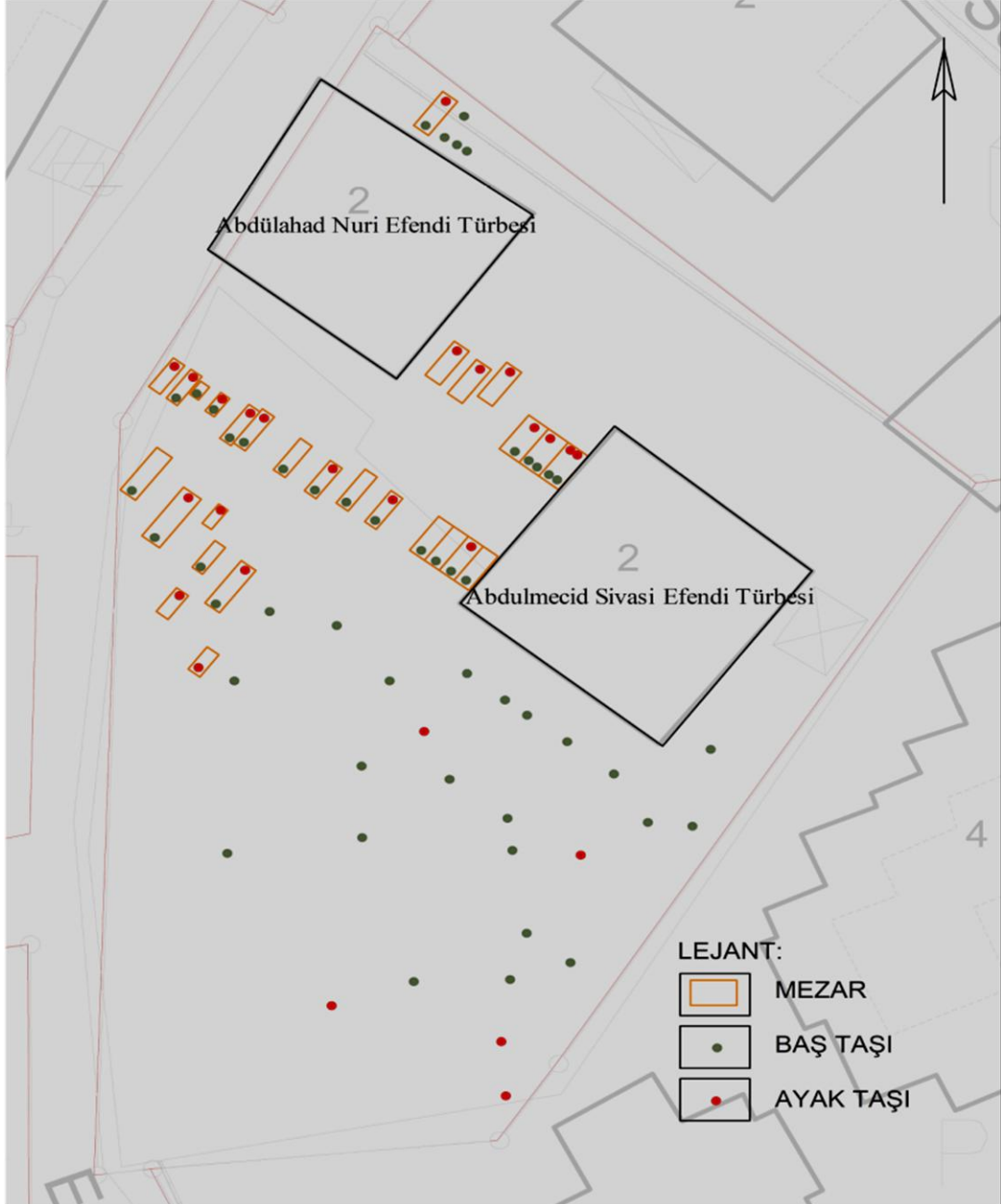
1-Hüvel'l-bâkî

2-Bahriye etibbasından

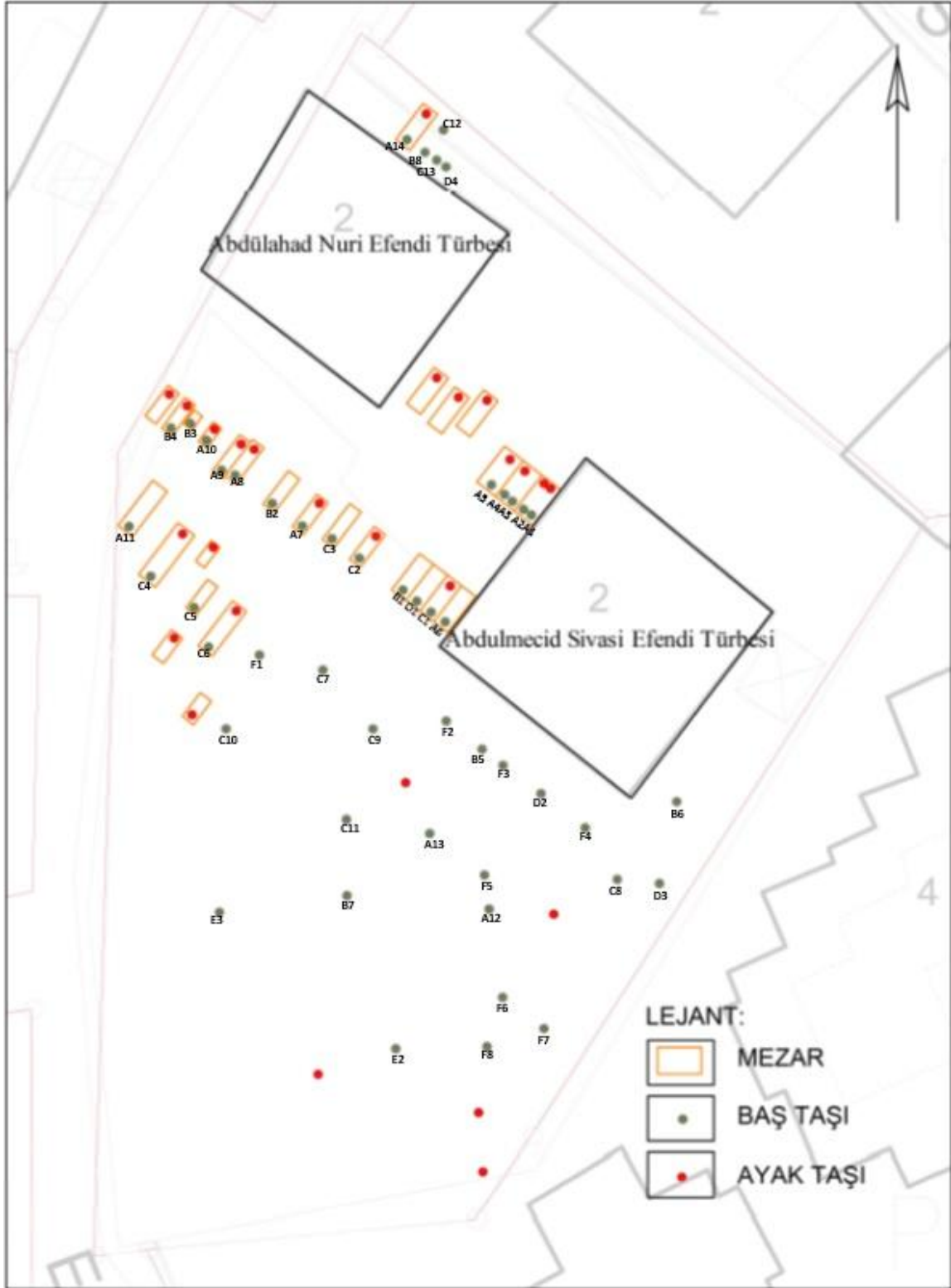
3-Binbaşı Tunuslu

4-Ali Rıza Efendi'nin rûhına fâtiha

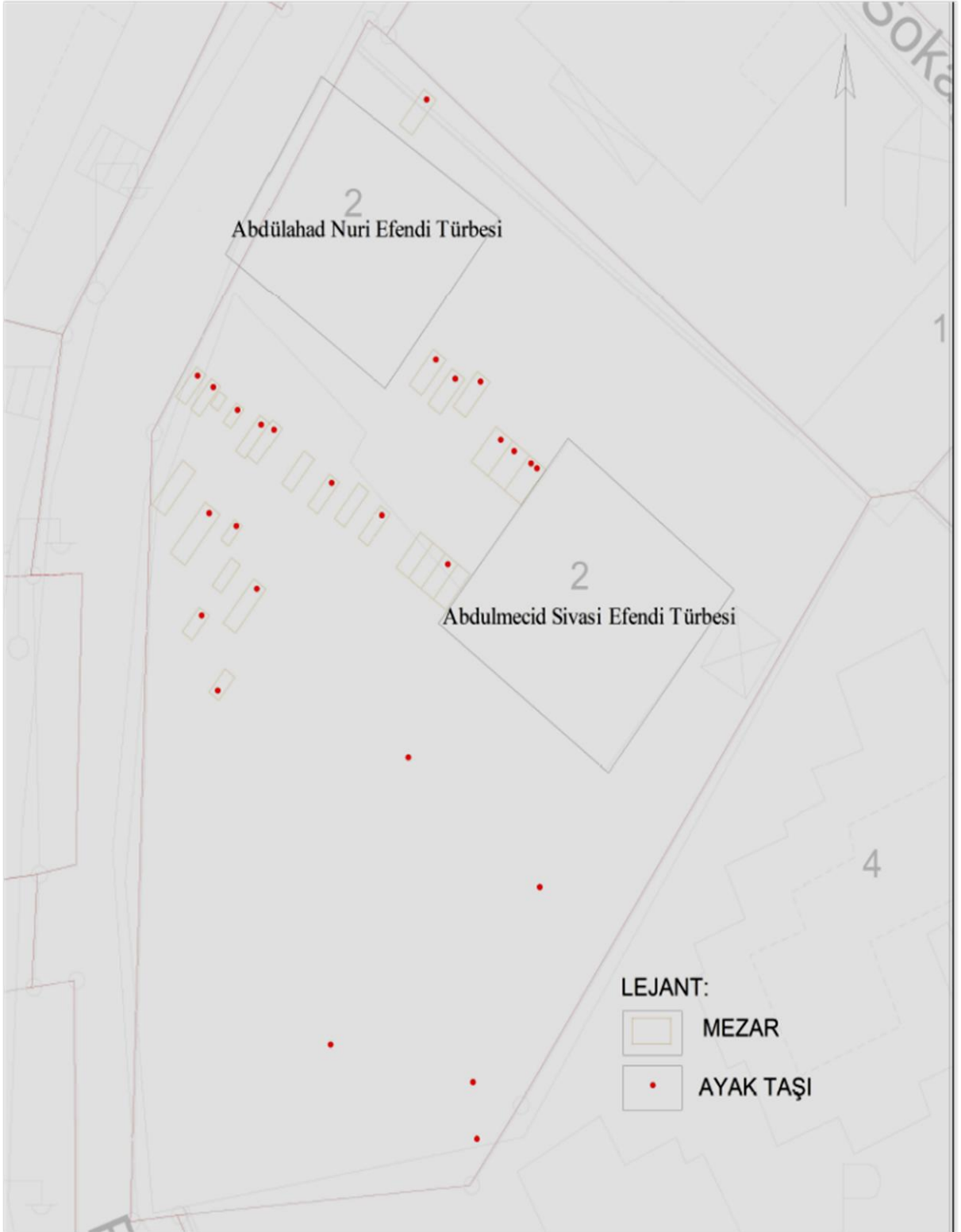
Tekke haziresinde toplam 49 adet kitabeli mezar taşı bulunmakta olup, bunların şeyh ve seyyidlere ait olan mezar taşları A grubu, erkek mezar taşları B grubu, kadın mezar taşları C grubu, tarihsiz mezar taşları D grubu, isimsiz mezar taşları E grubu ve isimsiz/tarihsiz mezar taşları da F grubu olarak sınıflandırılmıştır.

Şekil 1: Abdülmecîd Sivâsî Efendi Tekkesi Vaziyet Planı.

Şekil 2: Haziredeki Medfûnların Gösterimi

Şekil 3: Haziredeki Ayak Taşlarının Gösterimi.

3.1. Hazirede Medfûn Şeyh ve Seyyidler

3.1.1. Şeyh Seyyid Mehmed Hâşim Çelebi

Tam adı eş-şeyh es-Seyyid Mehmed Hâşim Çelebi ibn Şeyh Abdülkerîm Efendi'dir. Babası Abdülkerim Hilmi Efendi'den sonra Der-Kurb-i Câmi-i Sultan Selim'de 17. sırada ve Balat Tekkesi'nde 13. sırada şeyhlik yapmıştır.⁴⁸ H. 11 Ramazan 1258/ M.1842-1843'te vefat etmiştir.

3.1.2. Şeyh Abdülmecîd Efendi

Babası Şeyh Mehmed Efendi (ö.1143), Sivâsîzâde Abdülbâkî Efendi'nin (ö.1122) kerîmezâdesidir. Şeyh Abdülbâkî Sivâsî Efendi'den sonra eniştesi Mehmed Efendi şeyh olmuş, 1730'da Bolu'ya sürülmesinden⁴⁹ sonra yerine Abdülmecîd Efendi geçmiş ve altı sene şeyhlik yapmıştır. Kaynaklarda ölüm tarihi H.1149/1736 geçmekte, mezar taşında ise H.1130/M.1716-1717 (bkz. A2 numaralı mezar taşı) yazmaktadır. Babasından sonra Der-Kurb-i Câmi'-i Sultan Selim'de ise 13. şeyh olarak görev yapmıştır.⁵⁰

3.1.3. E's-Seyyid Muhammed Nûreddîn Efendi

Şeyh Seyyid Muhammed Şükrullah Efendi'nin mahdûmudur. H.1281/M.1864-1865 tarihinde doğmuştur. Babasından sonra Balat Tekkesi'nde 15. şeyh⁵¹ ve Der-Kurb-i Câmi-i Sultan Selim'de 19. şeyh olarak görev yapmıştır.⁵² H.21 rebî-ul-evvel 1293/M.16 nisan 1876'da vefat etmiştir.

3.1.4. Şeyh Abdülbâkî Efendi

Şeyh Abdülmecîd Efendi'nin (ö.1716-1717) mahdûmudur. Der-Kurb-i Câmi-i Sultan Selim'de babasından sonra 14. şeyh olarak görev yapmıştır.⁵³ H. 10 safer 1213/M. 24 temmuz 1798'da vefat etmiştir.

⁴⁸ Tabibzâde Derviş Mehmed Şükri İbn İsmâil, **İstanbul Hânkâhları Meşâyihî = Sheikhs of the Istanbul chapter houses**, yay. haz. Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin, Harvard : Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü 1995, ss.9, 59.

⁴⁹ Ayvansarâyî, **a.g.e.**, s.379.

⁵⁰ Tabibzâde, **a.g.e.**, s.59.

⁵¹ **a.g.e.**, s.9.

⁵² **a.g.e.**, s.59.

⁵³ **a.g.e.**

3.1.5. Şeyh Seyyid Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi

Halîfe-i Şeyh Yûnus Hilmî es-Sünbülî diye anılmaktadır. Kardeşi eş-Şeyh es-seyyid Mehmed Hâşim Çelebi'den sonra Balat Tekkesi'nin 14. şeyhi⁵⁴ ve Der-Kurb-i Câmî-i Sultan Selim'in 18. şeyhi olarak görev yapmıştır.⁵⁵ H.25 rebî-ul-âhır 1283/M. 6 eylül 1866'da vefat etmiştir.

3.1.6. Cezbi Ahmed Bey

Halveti tarikatına da intisap etmiş, Bayrami şeyhi büyüklerinden Himmet Efendi'nin (ö.H.1095/M.1683)⁵⁶ torunlarından ve şairdir. Mürettep dîvânı ve Aşkîyye isminde bir eseri vardır. Bayrami ve Nakşibendi tarikatındandır.⁵⁷ Taşkasap'da Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nin 2. şeyhidir. Şeyhlik yaptığı tekkede medfûn⁵⁸ olduğu belirtilse de, tekke günümüzde mevcut değildir. H. 4 receb 1245/M.1829'da vefat etmiştir.

3.1.7. Esircizâde Hüseyin Efendi

"Esîrci-zâde" diye meşhûrdur. Tam adı eş-şeyh el-Hâc es-Seyyid Hüseyin Efendi'dir. Abdülehad Nûrî'nin Midilli'ye gönderdiği halifelerindendir. Şeyh Abdülehad Efendi'nin vefatında kemhacıbaşı idi. 40 sene görevde bulundu. Yedikule'de Hâcî Evhadeddin Tekkesi'nin 4.⁵⁹ ve Çarşamba Pazarı'ndaki Mehmed Ağa Tekkesi'nin 9. şeyhidir.

Hüseyin Efendi'nin Fethullah ve Yahya isminde iki oğlu vardır. Kendisinden sonra Mehmed Ağa Tekkesi'nin şeyhliğine Yahya Efendi getirilmiştir.⁶⁰ 9 şevval 1105'te (3 haziran 1694) vefat etmiştir.^{61 62}

⁵⁴ *a.g.e.*, s. 9.

⁵⁵ *a.g.e.*, s.59.

⁵⁶ Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, **Osmanlı Müellifleri**, haz. A.Fikri Yavuz, İsmail Özen, İstanbul, Meral Yayınları, 1972, C. I, s.130.

⁵⁷ *a.g.e.*, C. II, s.74.

⁵⁸ Tabibzâde, *a.g.e.*, s.63.

⁵⁹ Tabibzâde, *a.g.e.*, s.48.

⁶⁰ Baz, *a.g.e.*, s.195.

⁶¹ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmani yahut Tezkire-i Meşahir-i Osmaniye**, İstanbul, Sebil Yayınevi, 1996, s.704.

⁶² Necdet Yılmaz, "Abdülehad Nûrî-i Sivâsî'nin Midilli'deki Faaliyetleri", **İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri**, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, s.302.

3.1.8. Eş-şeyh Muhammed bin Yahya

Çelebi Şeyh Mehmed Efendi olarak bilinir. Yahya Efendi (H. 1153/M.1740)'nin mahdûmu olup, Çarşamba Pazarındaki Mehmed Ağa Tekkesi'nde babası Yahya Efendi'den sonra 11. şeyh olarak görev yapmıştır. H.1165/M.1751-1752'de vefat etmiştir.

3.1.9. E's-Seyyid Muhammed Şerafeddin

Çarşamba'da Mehmed Ağa Tekkesi şeyhi e-s seyyid Yahya Efendi'nin (H. 1153/M.1740) mahdûmudur. Kaynaklarda Yahya Efendi'nin ölümünden sonra şeyhlik yaptığı belirtilse de, nerede görev yaptığına dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. H.1177/M.1763-1764'te vefat etmiştir.

3.1.10. Yahya Efendi

Esircizâde Hüseyin Efendi'nin mahdûmu ve Abdülahad Nûrî halifesidir. Babasının ölümünden sonra Mehmed Ağa Zaviyesi'nde 10. şeyh olarak görev yapmıştır.⁶³ Ağa Mescidi'nde de cuma vaizliği görevinde bulunmuş ve 48 yıl hizmette kalmıştır. H. 1153/M.1740'ta vefat etmiştir.

3.1.11. Muhammed Nûrî Efendi

Taşkasab'da Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nin kurucusudur. Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nde medfûn⁶⁴ olduğu belirtilse de, mezar taşı Sivâsî Tekkesi haziresindedir. H.1234/M.1817-1818'de vefat etmiştir.

3.1.12. E's-Seyyid Mehmed Muhiddin Molla

Çarşamba'da bulunan Mehmed Ağa Tekkesi 15. şeyhidir. Eş-şeyh Abdurrahmân el-Kâdirî şeyhi (ö.1285) mahdûmudur.⁶⁵ H. Şaban gurre 1280/M. 11 Ocak 1864'te vefat etmiştir.

⁶³ Tabibzâde, *a.g.e.*, s.18.

⁶⁴ *a.g.e.*, s.63.

⁶⁵ *a.g.e.*,s.18

3.1.13. Mustafa (Abdülahadzâde)

Abdülahad Nûrî'nin mahdûmudur.⁶⁶ 1046'da doğdu. Çelebi Mustafa olarak da bilinir. Abdülahad Nûrî Efendi'nin bilinen tek çocuğudur. Tahsilini babasından ve halifesi Abdülkerim Efendi ile Seyyid Hüseyin Efendi'den almıştır. Babasının vefatından sonra Mehmed Ağa Tekkesi şeyhi olmuştur.⁶⁷ 1102 yılı rebî-ul-âhırde 56 yaşında iken vefat etmiş ve yerine Esircizâde Hüseyin Efendi şeyh olmuştur.⁶⁸

3.1.14. E's-Seyyid Hacı İbrahim Efendi

II. Mahmud'un kızı Saliha Sultan'ın 1249/1834 tarihinde düğüne davet edilen Halveti şeyhleri arasında ismi geçmekle birlikte, kaynaklarda nerede görev yaptığını dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. H.20 şaban 1280/M.30 Ocak 1864'te vefat etmiştir.

3.2. Tekkede Görev Yapan Şeyhler

Hazirede bulunan mezar taşı kitabelerinden bazılarında (bkz. A1, A10), medfûn şeyh ve seyyidlerin hangi tekkelerde veya hangi tarikata bağlı tekkelerde (A10, A11, A12, A14) görev yaptıkları anlaşılmaktadır. Üç mezar taşı kitabesinde ise (bkz. A2, C2 ve C4), Sivâsî tekkesinde görev yapan şeyhlere ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, isimsiz ve tarihsiz (F4) mezar taşında “kutb-u azam Sivâsî Dergahına pöst-nişîn” ifadesinden sonra ismi zikredilen Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi, ikincisi Emine Hanım'ın (C2) mezar taşında “Sivâsî şeyhi” olarak ifade edilen Şeyh Tevfik Efendi ve sonuncusu mezar taşında “tekye-i pür-feyz-i Sivâsîde şeyh” ifadesi geçen Abdülmecîd Efendi'dir. Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi ve Şeyh Tevfik Efendi, tekkenin Sünbüli tarikatına geçtiği 19. yüzyılda görev yapmışlardır.

Tekkenin postuna geçen şeyhlerin dökümü bulunmamakla birlikte, Abdülmecîd Sivâsî Efendi'den sonra Abdülahad Nûrî'nin posta geçtiği, tekkenin Abdülahad Nûrî ismiyle anılmasından da anlaşılır.⁶⁹ Ayvansarâyî, tarikatın nispet edildiği iki şeyhten sonra Abdülbâkî

⁶⁶ Süreyyâ, C. III, s.294.

⁶⁷ Baz, *a.g.e.*, s.199.

⁶⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyileri Vekayii'l-Fudalâ*, Neşre haz.: Dç. Dr. Abdülkadir Özcan, C.IV, İstanbul, Çeğrı Yayınları, 1989, ss. 42-43.

⁶⁹ Tanman, *a.g.m.* s.16.; Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.379.

Efendi (ö.1699), Mehmed Efendi (ö.1751), Abdülmecîd Efendi (ö.1717), Abdülbâkî Efendi (ö.1798), Abdülhalık Efendi (ö.1808), Seyyid Abdülkerim Efendi (ö.1832) ve Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi'nin (ö.1866) isimlerini tekkede görev yapan şeyhler olarak zikretmektedir.⁷⁰

Tanman ise, Abdülahad Nûrî'den sonra Abdüssamed Efendi (ö.1656), Abdülmecîd Efendi (ö.1717), Yahya oğlu Şeyh Muhammed Efendi (ö.1751) ve Şeyh Seyyid Ahmed Bey'in (ö.1829) tekkede postnişinlik yapmış olduklarının ihtimal dahilinde olduklarını belirtmektedir.

Ayvansarâyî ve Tanman'ın zikrettikleri isimler dışında, Şeyh Haşim Efendi (ö.1842), Şeyh Nureddin Efendi (ö.1876)⁷¹, Şeyh Hüseyin (ö.?), İskender Naci Şirin Baba (ö.2002) ve Şeyh Seyyid Baki Baba Sivâsî (ö.?)⁷² isimleri de tekkede posta geçen şeyhler olarak kaynaklarda geçmektedir.

Şeyh Abdülmecîd Sivâsî Tekkesi'nin meşihat silsilesini ortaya çıkarmak güç olsa da, kaynaklara ve mezar taşı kitabelerine göre tekkede şeyhlik yaptığı tespit edilen isimler şunlardır; Abdülmecîd Sivâsî Efendi ve Abdülahad Nûrî'den sonra Sivâsîzade Abdülbâkî Efendi (ö.1699), Şeyh Abdülmecîd Efendi (ö.1717), El- Hâc İbrahim Efendi (ö.30 Ocak 1864), Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi (ö.1866) ve Şeyh Tevfik Efendi (ö.?)'dir.

Şeyh Abdülmecîd Efendi (ö.1717)'den sonra 19. yüzyılın ortalarına kadar tekkede posta geçen isimlerin tespiti yapılamamıştır.

⁷⁰ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, ss.378-380.

⁷¹ M. Şefik Korkusuz, **İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1. Basım Mart 2016.

⁷² Aydın, *a.g.t.*, s.157.

3.3. Medfûn Aileler

3.3.1. İki Kişilik Aile Kesitleri (Mahdûm-Eş)

Şeyh Muhammed Şükrullah Efendi

(ö. 25 rebî-ül-âhır 1283/6 eylül 1866)

(A5)

↓

(A3)

Es'seyyid Muhammed Nûreddin

(ö. 21 rebî-ül-evvel 1293/16 nisan 1876)

Mehmed Şakir Efendi

(ö. 21 rebî-ül-âhır 1289/28 haziran 1872)

(B5)

↓

(D3)

Es'seyyid Mehmed Kamil

(ö.?)

Şeyh Abdülmecîd Efendi

(ö. 1130/1716-1717)

(A2)

↓

(A4)

Şeyh Abdülbâkî Efendi

(ö. 10 safer 1213/24 temmuz 1798)

(A11)

Muhammed Nûrî

(ö.1234/1818-1819)

(C3)

(Eş) Aîşe Hoca

(ö. 1234/1818-1819)

3.3.2. Çoklu Aile Kesitleri (Kardeş-Mahdûm-Eş)

Şeyh Abdülmecîd Sivâsî Efendi

(ö. 1069/1639)

|

Şeyh Abdülbâkî Efendi

(ö.1122/1710-1711)

|

(C9)

(B6)

Fatma Hanım ————— (Eş) Benli Abdurrahman Efendi

(ö. 1165/1751-1752)

(ö. 1131/1718-1719)

Abdülahad Nûrî ————— (Eş) Raziye Hanım

(ö.1061/1639)

(ö.?)

|

|

|

—————

|

(B4)

(A14)

(kardeş) Abdüssamed

Mustafa

(ö.1067/1656-1657)

(ö.1102/1690-1691)

Esircizâde Hüseyn Efendi

(ö. 1105/1693-1694)

(A7)

|

(A10)

Yahya Efendi

(ö. 1153/1741-1742)

(A8)

(A9)

Eş-şeyh Muhammed bin Yahya

Es'seyyid Muhammed Şerafeddin

(ö. 1165/1751-1752)

(ö. 1177/1763-1764)

SONUÇ

Sivasi Efendi Tekkesi Haziresi'nde toplam 49 adet kitabeli mezar taşı bulunmaktadır. Bunlardan 14 adedinin ayak taşı mevcut iken, kalan 35 adet adedinin ayak taşları bulunmamaktadır. Ayrıca hazirede baş taşı bulunmayan 12 adet ayak taşı mevcuttur.

İlk defin işleminin 1639 tarihinde, haziredeki son defin işleminin de 1916 (C12) tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Hazirede, herhangi bir işleme maruz kalmadığı anlaşılan tek mezar ise, sandık mezar tipinde olan es'seyyid Hacı İbrahim Efendi'ye (A14) ait olanıdır.

Orijinal yerlerinde olduğu anlaşılan Abdülahad Nûrî türbesinin önündeki üç adet ayak taşı (bkz. Fotoğraf:3), parselde dağınık halde bulunan on iki adet ayak taşı ile mezar kapak taşlarının varlığı hazirede başka mezar taşlarının da bulunduğunu, fakat kayıp yahut yok olduklarını göstermektedir.

Türbeleri bulunan Abdülmecîd Sivâsî Efendi, Abdülahad Nûrî Efendi ve Abdülmecîd Sivâsî Efendi türbesinde sandukası bulunan oğlu Abdülbâkî Efendi ile birlikte toplam on yedi şeyh ve seyyidin mezar taşı tekke haziresindedir. Medfûn şeyh ve seyyidler, Yavuz Sultan Selim'de Sivâsî Tekkesi, Çarşamba'da Mehmed Ağa Tekkesi, Yedikule Hacı Evhaddin Tekkesi, Balat (Ferruh Kethüda) Tekkesi ve bugün mevcut olmayan Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nde görev almışlardır.

Hazirede medfûn şeyhlerden bazıları hem Balat Tekkesi'nde hem de Der-Kurb-i Cami-i Sultan Selim'de şeyhlik yapmışlardır. Bunlar Haşim Çelebi (A1), e's Seyyid Muhammed Nureddin Efendi (A3) ve Şeyh Seyyid Muhammed Şükrullah (Şükri) Efendi'dir (A5). Sadece Der-Kurb-i Cami-i Sultan Selim'de şeyhlik yapanlar ise Abdülbâkî (A4) ve Abdülmecîd Efendi'dir (A2). Bu verilerle Balat Tekkesi, 19. yüzyılın ilk çeyreği ile son çeyreği arasında; Sultan Selim Câmii yanındaki, Abdülmecîd Sivâsî Efendi'nin şeyhlik yaptığı Sivâsî Tekkesi (Şeyh Yavsı Tekkesi) ise, 17. yüzyılın ilk çeyreği ile 18. yüzyılın başı arasında da Sivâsîler tarafından kullanılmış olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Çarşamba'daki Mehmed Ağa Tekkesi'nde ise şeyhlik yapanlar; Abdülahad Nûrî, Çelebi Mustafa (A13), Esircizâde Hüseyin Efendi (A7), Yahya Efendi (A10), Muhammed bin Yahya Efendi (A8), Mehmed Muhiddin Molla (A12)'dir. Bu verilerle de tekkenin, 17. yüzyılın ilk yarısından 19. yüzyılın sonuna kadar Sivâsîler tarafından kullanıldığı ileri sürülebilir.

Hazirede mezar taşları bulunan Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nin banisi Muhammed Nureddin Efendi (A11) ile tekkenin ikinci şeyhi Cezbi Ahmed Bey'in (A6), tekkenin ortadan kalkmasından sonra mezar taşlarının Sivâsî Tekkesi haziresine taşındığı ihtimal dahilindedir.

Tekke haziresinde bulunan mezar taşları, herhangi onaylı bir proje kapsamında olmadan ayağa kaldırılmış, yapılan bütünlemeler ve kitabeler üzerinde yapılmaya çalışılan onarımlar kitabeleri okunaksız hale getirmiştir. Özellikle tekkenin güneyinde bulunan mezar taşlarında, bütünlüğü koruyabilmiş mezar taşı sayısı çok azdır (bkz. F5, F6, F7, F8, C11, E1). Bu mezar taşları muhtemelen tekke arazisinin ifrazı sonucunda, ifraz edilen kısımdan, tekke arazisine kırık olarak taşınmış mezar taşlarıdır. Türbelerin etrafında ve çoğunlukla şeyh ve şeyh ailelerine ait mezar taşları ise daha iyi durumda olmakla birlikte, mezar taşlarının bazılarının birbirlerine mesafelerindeki orantısızlık veya tek bir mezar alanında iki mezar taşının (bkz. A1-A2, A3-A4) bulunması, bu mezar taşlarının da orijinal yerlerinde olmadıklarını göstermektedir.

Hazire arazisinin ifraz edildiği ve arazinin kotunun güneye doğru arttığı düşünülürse, buralarda yapılacak kazı çalışmaları, ortaya yeni mezar taşı ya da parçalarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır. 1639'da başlayan defin işleminden, 1912'deki son defin işlemine kadar geçen sürede, incelemeye alınmış olan 49 adet mezar taşından daha fazlasının olacağı aşıkardır.

Ayrıca mezar taşlarında yapılan bütünlemelerin tekrar gözden geçirilerek proje dahilinde hassas bir çalışmanın yapılması yeni bilgilerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞBAKANLIK OSMANLI DEVLET ARŞİVİ BELGELERİ

Dahiliye Mektubi (DH.MKT): 1630/103.

Dahiliye Mektubi (DH.MKT): 1632/116.

ANSİKLOPEDİLER

Işın, Ekrem: “Abdülahad Nûrî”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.I, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, s.21.

Kara, H. Fahrünnisa (Ensari): “Nişanca”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.VI, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, s.84.

Koçu, R. Ekrem: “Abdülahad Nûrî”, **İstanbul Ansiklopedisi**, İstanbul, C.I, Nurgök Matbaası, 1960, s.57.

Koçu, R. Ekrem: “Abdülmecîd Efendi”, **İstanbul Ansiklopedisi**, İstanbul, C.I, Nurgök Matbaası, 1960, ss. 141-142.

Okçuoğlu, Tarkan: “Nişancı Mustafa Paşa Câmîi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.VI, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1994, ss. 87-88.

Tanman, M. Baha: “Sivâsî Tekkesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.VII, Kültür

Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını,
1994, s. 16.

MAKALELER

Baz, İbrahim:

“Âlim, Şâir, Sûfî Abdülahad Nûrî-i Sivâsî”,
İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, s.258-264.

Gündoğdu, Cengiz:

“Eyüp’te Bir Halvetî-Sivâsî Şeyhi Sivâsî-zâde Abdülbâkî Efendi”, **Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sempozyumu IX**, İstanbul, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, 2005, s.320.

Gündoğdu, Cengiz:

“Sivas’tan Doğan Bir Şems-i Ma’nâ: Sivâsîyye Yolu’nun Bânîsi Abdülmecîd Sivâsî”, **İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri**, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2011, s.203.

Türer, Osman:

“Osmanlı Anadolu’sunda Tarikatlerin Genel Dağılımı”, **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler**, haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, s.273.

Yılmaz, Necdet:

“Abdülehad Nûrî-i Sivâsî’nin Midilli’deki Faaliyetleri”, **İlim ve Kültür Tarihinde**

Sivâsîler, Ulusal Sempozyumu Tebliğleri,
Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümmam Vakfı
Yayınları, 2011, s.302.

YAYIMLANMIŞ KAYNAKLAR

Ayvansarâyî Hüseyin Efendi:

Hadikatü'l Cevami, haz. Ahmed Nezih
Galitekin, İstanbul, İşaret Yayınları, 2001.

Ayverdi, Ekrem Hakkı:

**Fatih Devri Sonlarında İstanbul
Mahalleleri, Şehrin İskanı ve Nüfusu,**
Ankara, Vakıflar Umum Müdürlüğü
Neşriyatı, 1958.

Baz, İbrahim:

**Abdülahad Nûrî-i Sivâsî Hayatı, Eserleri,
Görüşleri,** İstanbul, 1. Baskı, İnsan
Yayınları, 2007.

Bilkan, Ali Fuat:

**Fakihler ve Sofuların Kavgası, 17.
Yüzyılda Kadızâdeliler ve Sivâsîler,**
İstanbul, İletişim Yayınları, 2016.

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi:

Osmanlı Müellifleri, haz. A.Fikri Yavuz,
İsmail Özen, İstanbul, Meral Yayınları, C.I-
II, 1972.

Galitekin, Ahmed Nezih:

**Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul
(Câmi, Tekke, Medrese, Mektep, Türbe,
Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve
Selâtin İmareti),** İstanbul, İşaret
Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2003.

Gölpınarlı, Abdülbâkî:

Türkiye’de Mezhepler ve Tarikatlar,
İnkılap Kitabevi, İstanbul., 2017.

Gündoğdu, Cengiz:

**Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecîd Sivâsî
(971/1563-1049/1639) Hayatı Eserleri ve
Tasavvufî Görüşleri,** Ankara, T.C. Kültür
Bakanlığı Yayınları/2438, Neyir Matbaası,
2000.

Korkusuz, M. Şefik:

İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri,
İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.
Basım Mart 2016.

Köse, Fatih:

İstanbul Halvetî Tekkeleri, İstanbul, M.Ü
İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları Nu.263,
2012.

Kut Günay, Eldem Edhem:

**Rumelihisarı Dergâhı Şehitlik Mezar
Taşları,** İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi
Yayınları, 2010.

Osmânzâde Hüseyin Vassâf:

Sefîne-i Evliya, yay. haz. Mehmet Akkuş,
Ali Yılmaz, C. III, İstanbul, Kitabevi-290-3,
2006.

Serin, Hayati:

**İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve
Halvetiler,** İstanbul, Petek Yayınları, 1984.

Süreyya, Mehmed:

**Sicill-i Osmani yahut Tezkire-i Meşahir-i
Osmaniye,** İstanbul, Sebil Yayınevi, 1996.

Şeyhî Mehmed Efendi:

Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyileri Vekayü'l-Fudalâ, Neşre haz.: Dç. Dr. Abdülkadir Özcan, Çeğrı Yayınları, C.IV, İstanbul, 1989.

Tabibzâde Derviş Mehmed Şükri İbn İsmâil:

İstanbul Hânkâhları Meşâyihi = Sheikhs of the Istanbul chapter houses., yay. haz. Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin, Harvard : Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1995.

Vicdâni, Sâdık:

Tarikatlar ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye), yay. haz. Doç. Dr. İrfan Gündüz, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1995.

YAYIMLANMIŞ TEZLER

Baz, İbrahim:

“Abdülahad Nûrî-i Sivâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri”, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Temel İslâm Bilimleri (Tasavvuf) Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2004.

Çetin, Nuran:

“Eyüp Tekkeleri”, **Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2012.

Aydın, Özden:

“Halvetî Tekkelerinin Osmanlı Padişahları ve Devlet Ricali İle İlişkileri: Şemsîyye ve Sivâsîyye”, **Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı**, Doktora Tezi, Tokat, 2019

ELEKTRONİK (ÇEVİRİMİÇİ) KAYNAKLAR

(Çevrimiçi) Eyüp Belediyesi Kent Rehberi,
<https://kbs.eyup.bel.tr/rehber/> (Çevrimiçi, 24.05.2019).

(Çevrimiçi) İBB Atatürk Kitaplığı,
http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/kutuphane3/haritalar/Hrt_001149.pdf
(Çevrimiçi, 24.05.2019).

